

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Viestinnän koulutusohjelma

Karelia-amk
Tuula Kiesi

INTIAANIEN HAUTAUSMAA –
ELOKUVAKÄSIKIRJOITUSPROSESSI

Opinnäytetyö
Kesäkuu 2017



OPINNÄYTETYÖ
Kesäkuu 2017
Viestinnän koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
p. 050 260 600

Tekijä
Tuula Kiesi

Nimeke
Intiaanien hautausmaa -elokuvakäsikirjoitusprosessi

Tiivistelmä

Opinnäytetyön aiheena on elokuvan käsikirjoittaminen ja käsikirjoituksen taustoittaminen. Työn toiminnallisen osion tarkoituksena oli tehdä fiktiivinen elokuvakäsikirjoitus, joka pohjautuu todellisiin tapahtumiin 1970-luvun Lappeenrannassa. Tavoitteena oli tuoda esille tuon aikakauden tapahtumia sekä realistista ajankuvaa fiktiivisen tarinan muodossa. Käsikirjoitus kertoo kaveruksista, jotka elävät purettavaksi päätyvässä puutalokorttelissa. Kertomus ajoittuu Suomen rakentamisen kiireisimpiin vuosiin, jolloin monessa Suomen kaupungissa suurin osa puutaloalueista purettiin pienkerrostalojen tieltä.

Käsikirjoitusta varten kerättiin tietoa erilaisista historiallisista lähteistä ja haastateltiin henkilöitä aikakauden tapahtumista. Tarinan keskeinen tapahtumapaikka on Lappeenrannan Kannelkatu, johon liittyy myös tekijän omia lapsuusmuistoja. Tiedonkeruun tulokista muokattiin juonellinen tarina, joka on kirjoitettu elokuvakäsikirjoitukseksi.

Kieli
suomi

Sivuja 40
Liitteet 1
Liitesivumäärä 35

Asiasanat
opinnäytetyö, käsikirjoitus, historia



THESIS
June 2017
Degree Programme in Communication

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 13 260 600

Author
Tuula Kiesi

Title
The Red Warriors Cemetery –Movie Script Process

Abstract

This thesis is about making a background work for a fictional script, based on a true story in 1970's Lappeenranta. The aim was to bring up some real events of that era as the fictional script format, which is the subject of the functional part of this thesis project. The story is about friends who live in the same block of wooden buildings, which end up urban renewals. The story is situated in the busy period of Finland's most urgent years of construction and the quick lifestyle change in those areas, when most of the wooden buildings disappeared out of the way from apartment buildings.

Historical documents and interviews were collected to support and edit the narrative story. The story is located in Lappeenranta's Kannelkatu, partly based on the writer's own childhood memories. The collected information turned into a movie script format.

Language

Finnish

Pages 40

Appendices 1

Pages of Appendices 35

Keywords

thesis, script, history

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Taustatyön ja tiedonkeruun tavoitteista	7
3	Tarina käsikirjoitukseksi	9
3.1	Henkilöhahmot.....	9
3.2	Dialogi.....	12
3.3	Juoni, dramaturgia, draama ja rakenne	13
3.4	Treatment, synopsis ja päälause	16
3.5	Ajan ja paikan esittäminen sekä kohtaukset.....	18
4	Taustatutkimus	19
4.1	Kaupunkien muutos.....	19
4.2	Asemakaavoituksesta.....	20
4.3	Saneeraukset Suomessa ja Lappeenrannassa	21
4.4	Kannelkadun historiaa	24
4.5	Aikakauden tapahtumia	31
4.6	Rakennusten suojeleminen ennen ja nyt	32
6	Lopuksi	34
7	Pohdinta.....	36
	Lähteet.....	39

Liitteet

Liite 1 Intiaanien hautausmaa –käsikirjoitus.

1 Johdanto

”Lapsuudessa oli kaikki toisin. Ei aina kovin hyvin, mutta hyvin kuitenkin” (Kortteinen, 1982, 118).

Pyrin opinnäytetyössäni purkamaan elokuvakäsikirjoituksen tekovaiheen taustatiedon keräämistä ja siihen liittyviä pohdintoja kuten myös itse käsikirjoituksen valmistumisprosessia avaamalla tai selittämättä kuitenkaan liikaa varsinaista käsikirjoitusta tai siinä ilmeneviä mahdollisia käännteitä. Toivon että siitä löytyisi erilaisia tulkintoja kuten oikeassakin elämässä, erilaisten kokemuspohjien kautta. Lopputuotoksen toivoisin avautuvan jokaiselle heidän oman näkökulmansa valossa.

Opinnäytetyöni aiheeksi olen valinnut tosipohjaisiin tapahtumiin perustuvan osittain fiktiiviseen tarinamuotoon sovelletun käsikirjoituksen kirjoittamisen. Tapahtumat sijoittuvat vuonna 1977 purettuun, 1930-luvulla Terijoelta Lappeenrantaan tuotuun puutaloon ja sen lähiympäristöön. Kaupunkikorttelin tarina käsittelee ihmisten asumista ja elämää kyseisessä pihapiirissä ja sitä, miten tuo kaikki päättyy ympäristön muuttuessa radikaalisti.

Aihevalintaan vaikutti kiinnostus kertoa tarina talon elinkaaren viimeisistä hetkistä ja niistä tunteista ja muistoista, joita se on jättänyt. Minua kiinnostavat kyseisen aikakauden ympäristö ja ihmisten elämäntapa koko tämän vuosikymmenen aikana. Tuosta aikakaudesta on aistittavissa lisäksi jotain sellaista olemassaolon ja elämisen tyyliä, joka on nykyaikakaudelle tullessa harmillisesti halvan sarjatuotannon ja massatiedottamisen aiheuttaman yhtenäistymisen takia unohdettu, vaikka toisaalta moni asia on myös parantunut niiltä ajoilta. Mielestäni esimerkiksi kaupunkien suunnittelusta on nykypäivänä tullut tiedonhankinnan helpottumisen myötä ilahduttavan paljon julkisempaa ja avoimempaa. Paikallisten asukkaiden osallistuminen lähiympäristönsä kehittämiseen on helpottunut huomattavasti.

Haastatteluista olen kerännyt tietoa ihmisten tunnelmista, sellaisista muistoista jotka ovat jääneet elämään ja tulleet osaksi tätä paikkaa ihmisten muistojen kautta. Keskusteluihin osallistuneiden henkilöiden lähettämistä vanhoista valokuvista on löytynyt niin ikään tukea tarinoille. Näitä pieniä yksityiskohtia lähdin hakemaan käsikirjoitukseni tunnelmaa varten varsinaisten tapahtumien selvittämisen lisäksi. Harmillisesti on kuitenkin täytynyt todeta ajankulun nopea kiito; monet sellaiset henkilöt, jotka olisivat voineet vastata joihinkin mieltäni askarruttaviin kysymyksiin, eivät ole enää elossa.

Olen yrittänyt pyrkiä tarinassa keskittymään enemmänkin henkilöihin yksilöinä ja tapahtumiin osana näiden henkilöiden omaa, henkilökohtaista tunnekokemusta. Tarinassa joka käsittelee tiettyä paikkaa, paikan luovat ensisijaisesti tietenkin siellä asuvat ihmiset, ei vaikkapa pelkkä tyhjä rakennus. Lopulliseen, osittain fiktiiviseen tarinaan on tehty eri henkilöiden yhdistelmiä sekä muuteltu kokonaisuutta tarinalliseen muotoon. Myös eri kaupunginosien tai jopa eri kaupunkien samankaltaisten tapahtumien yhdistelyä olen käyttänyt saadakseni tarinasta mielenkiintoisemman, kuitenkin mahdollisimman totuudenmukaisen ajankuvauksen.

Lähtiessäni selvittämään puutalojen historiaa törmäsin faktaan, että omat lapsuusmuistot eivät tietenkään ole yhtä kuin koko todellisuus. Muistot väriytyvät nostalgialla. Suurimpana alkutaipaleen johtopäätöksenä olen saanut todeta, että kulunut fraasi ”aika kultaa muistot” on enemmän kuin osuva. Haastatellessani tuolla aikakaudella Kannelkadulla asuneita niin ikätovereitani, aikuisikäisiä tai itseäni muutaman vuoden vanhempia henkilöitä on tullut voimakkaasti esille myös se, miten erilaisessa maailmassa olemme kaikki eläneet. Tällä tarkoitan sitä, että olen ymmärtänyt, että kaikilla on ympäristöstään hyvin erilainen kokemus ja erilaiset velvollisuudet vaikkakin samoilla kulmilla on asuttu. Eri ikäryhmiin kuuluvat, erilaisen taustan omaavat tai muuten mielipiteiltään erilaiset ihmiset kokevat saman maailman eri tavalla, vaikka ihmiset loppujen lopuksi olisivatkin samanlaisia.

2 Taustatyön ja tiedonkeruun tavoitteista

Vapaassa tuotannossa, jossa tekijä valitsee aiheensa, käsittelytapansa ja näkökulmansa, tulisi olla jotain ainutkertaista ja sen tulisi edustaa omaperäistä näkemystä. (Aaltonen 1993, 21.) Tämä muokkautunee automaattisesti työn edetessä kerätessäni tarvitsemaani tietoa alkuvaiheessa mahdollisimman laajalti. Alkuvaiheen materiaalinkeruu saattaa ensin tuntua hakuammunnalta, kunnes aihe alkaa rajautua ja lähestymistapa täsmentyä. (Aaltonen 1993, 25.)

Myös Aaltonen suosittelee lukemaan aihekohtaista kirjallisuutta mahdollisimman paljon, keräämään tietoa laajalta alalta eri lähteistä varoen luomasta ennakkokäsityksiä aikaisessa vaiheessa. Käsikirjoittajan kannattaisi lukea mahdollisimman paljon aihetta koskevaa kirjallisuutta sekä artikkeleita, esitteitä, päiväkirjoja, kirjeitä, oikeuden pöytäkirjoja ja aiheeseen löyhästikin liittyvää materiaalia monia eri lähteitä käyttäen. (Aaltonen 2007, 27.) Kallisarvoista olisikin saada käsiinsä esimerkiksi 1970-luvulla nuoruuttaan eläneen henkilön pitämä päiväkirja, tai edes valittuja otteita siitä! Nykyään internet on sentään täynnä julkisia blogeja, kuvallisia tai sanallisia ”päiväkirjoja” joista voi ammentaa eri ikäryhmien todellisuutta heidän omalta aikakaudellaan. Toki sieltä löytyy myös kerättyjä tiedon murusia menneiltä vuosikymmeniltä, jos niitä vain onnistuu ja osaa hakea.

Vaikka aihe olisi käsikirjoittajalle tuttu, kannattaa tekstin pohjaksi kerätä materiaalia. Aihetta sivuavat kirjat, elokuvat ja näytelmät voivat olla hyödyllisiä, samoin lehtijutut ja haastattelut. Tallenna kaikki mielenkiintoinen: Tekstiä on helppompaa työstää kun tuntee käsittelemänsä aiheen läpikotaisin. (Nikkinen & Rosenvall, 2007, 171.)

Kun käsikirjoittajalla on aihe, sille kannattaa etsiä teema ja antaa sen tuottaa henkilöt ja juoni. Mikäli ensin on löydetty henkilöt ja juoni, tulisi näiden pohjalta pyrkiä löytämään teema. Teema paljastaa, miksi juuri tietyt tapahtumat ovat valikoituneet elokuvaan. (Nikkinen & Rosenvall, 2007, 175.)

Käsikirjoitus on olemassa vain elokuvaa varten. Miten kääntäisin kaiken keräämäni taustatiedon elokuvalliseksi tarinaksi? Mielestäni on tärkeää tutustua ensin aiheeseen mahdollisimman tarkasti ja miettiä sitten miten sen kertoo. Se, että katsojalle jätetään tilaa löytää jotain, on oikeastaan paljon tärkeämpää kuin kaiken tekeminen selväksi (Wenders, 1989, 180).

Olen suosinut varsinaisen tarinaa pohjustavan tiedonhankinnan menetelmänä pääosin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää, jonka pohjalta olen muodostanut lopullista käsikirjoitukseen tarvittavaa tietopohjaa induktiivisen päättelyn perusteella. Olen esimerkiksi kerännyt aineistoa ensin mahdollisimman laajasti ja hylännyt lopulta tarinan kannalta epäolennaisempia lähteitä. Tavoitteeni on selvittää yleisesti taustoja 1970-luvun tapahtumiin sekä pyrkiä ymmärtämään paremmin ajan henkeä ja ilmapiiriä. 1970-luvun dokumentaariseen kuvaukseen minun on täytynyt tutustua sen verran, että olen saanut jonkinlaista käsitystä yleisestä ajankuvasta verrattuna nykyaikaan hieman tätä yksittäistä kadunpätkää laajemmin. Esimerkiksi YLE:n Elävä arkisto on ollut tässä erinomaisena apuna. Hyvänä esimerkkinä tästä vaikkapa videoartikkeli joka käsittelee 1970-luvun Suomea ulkomaisen toimittajan silmin.

Työn edetessä olen kehittänyt tarpeen mukaan vapaamuotoista puolistruktuoitua haastattelua haastateltaville, joilla on Kannelkadulle ja sen läheisyyteen jokin yhteys. Lopulliseen tekstiin valikoitui otteita ryhmältä joka koostui kahdesta 1970-luvulla aikuisikäisestä henkilöstä jotka asuivat pihapiirin päärakennuksessa, yksi henkilö joka oli tapahtumien aikaan alakouluikäinen ja asui pihapiirin vuokratalossa sekä henkilö joka oli tapahtumien aikaan alle kouluikäinen asuen läheisen kadun vuokratalossa. Näitä haastattelutyyppejä käsitellään esimerkiksi kirjassa Johdatus laadulliseen tutkimukseen. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) Tähän mennessä olen käyttänyt menetelmänä avointa- tai teemahaastattelua jonka avulla olen pyrkinyt keräämään täsmällistä tietoa juuri Kannelkadun ja sen lähiympäristön asukkailta. Tässä kohtaa on kuitenkin muodostunut ongelmaksi se, että ihmiset eivät tahdo enää muistaa tuon aikaisia asioita kovin hyvin. Olemme haastatteluissa käyneet läpi muun muassa erilaisia paikkoja ja huomasin, että vastaukset ovat eri henkilöillä kovin erilaisia. Tarkentavia kysymyksiä

sekä jatkokeskusteluja läpikäytyämme olen tullut lopputulokseen, että erityisen tarkkoja tai täsmällisiä tietoja ei voi haastattelujen avulla mielestäni kerätä.

Aihetta tukittuani en voinut välttyä ajatukselta että se, mitä tietoa löydän ja miten käsittelen sitä tarinaan sopivaksi, jää edelleen hyvin henkilökohtaiseksi näkökulmaksi. Millaiseksi sen sisältö loppujen lopuksi rajautuu? Lopullinen tuote, elokuvakäsikirjoitus, nähdään joka tapauksessa monesta eri näkökulmasta. Jo ennen valmista elokuvaa ja sen katsojaa tarinan näkee ohjaaja käsikirjoittajan, kuvaajan ja näyttelijöiden kautta. Jokainen varmasti ”luo” oman elokuvansa kriitikko mukaan lukien lisäten tai vähentäen siitä omia kokemuksiaan, asenteitaan, käsityksiään ja niin edelleen. (Wenders 1989, 10.) Juha Siltanen kuvailee esimerkiksi eri ikäisten ja -kulttuuritaustan omaavien henkilöiden välistä suhdetta tarinan tulkitsemisen näkökulmasta vertaamalla sitä heijastukseen sekä tarinankertojan että vastaanottajan maailmankuvasta. (Siltanen 2003, 13.) Keräämäni aineisto muodostaa jo itsessään tarinan, joka voidaan kertoa monella eri tavalla. Käsittelen myöhemmässä vaiheessa vielä tarkemmin historiaa ja taustoja jonka pohjalta olen tarinan luonut.

3 Tarina käsikirjoitukseksi

3.1 Henkilöhahmot

Henkilöhahmojen luominen, tai niiden esittäminen elokuvan keinoin vaatii havaintojen keräämistä. (Rosma 1984, 50.) Kannelkadun henkilöhahmot on luotu kerätyn tiedon, kokemusten ja muistojen pohjalta ja voivat olla esimerkiksi useampien hahmojen yhdistelmiä. Luonteisiin on täytynyt myös hakea kontrasteja niin, etteivät henkilöhahmot muistuttaisi liikaa toisiaan ja heidän olemassaolollaan olisi jonkinlainen draamallinen tarkoitus. Draamassa henkilöhahmoilla tulisi olla mielellään selkeämmin erottuvia tavoitteita ja päämääriä kun todellisessa elämässä. Karakterisointi jossa henkilöhahmosta ei paljasteta heti kaikkea, vaan jokin odottamaton käänne tuo hahmosta esiin uusia piirteitä, voi muodostua tarinan kannalta kiinnostavaksi. (Rosma, 1984, 58.) Tässä tarinassa

päähenkilön valinnoilla saattaa olla syitä, jotka tulevat esille keskeisessä tarinassa, joka toimii tavallaan taustatarinana. Kirjoittaja ei saisi mielellään diagnosoida henkilöitään tai heidän motivaatioitaan liikaa, vaan enemmänkin antaa katsojien tulkita ja päätellä itse, päästään näin katsojan osallistumaan elokuvan ja draaman rakentamiseen. (Vacklin, 2007, 27.)

Tässä tarinassa henkilöhahmoja yhdistää paikka, joka on purettavaksi päätyvä puutalokortteli. Yhdistävä tekijä osoittautuu henkilöhahmoille erilaiseksi. Jollekin kortteli on poispurettavaa jätettä, toiselle rakas koti, kolmannelle kenties vain välttämätön väliaikainen majapaikka.

Hahmot kuten riivaaja, sankari, todistaja, varjo, vastakohta, läheisin suhde tai viiden minuutin vierailija voivat olla kiinnostavaa mietittävää fiktiivisen tarinan parissa. Näitä voi olla hedelmällistä miettiä itseään viihdyttääkseen vaikkapa lu-kiessaan ihmisten elämäkertoja. Voi pohtia, edustaako päähenkilö esimerkiksi jotain määrättyä arkkityyppiä vai onko hänestä erotettavissa useamman erilaisen persoonallisuuden piirteitä? Millaisen matkan päähenkilö tekee ja kehittykö hän? Millaisena hänet nähdään? Parhaimmillaan tällaisista ajatusleikeistä saa oivia mausteita henkilöhahmojen rakentamiseen.

Varsinainen päähenkilö voi olla melko passiivinenkin tarinan alkupuolella sivuhenkilöiden viedessä tarinaa eteenpäin. Päähenkilö on kuitenkin se, joka kehittyy tarinan aikana eniten. Viimeistään toisen näytöksen puolivälissä päähenkilön on ryhdyttävä toimimaan. Jos näin ei tapahdu, käsikirjoittajan kannattaisi miettiä päähenkilön vaihtamista sekä koko tarinaa uudelleen aina temasta lähtien. Samoin keskeisimmät sivuhenkilötkin tulisi esitellä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kolminäytöksisessä rakenteessa pääsääntönä voisi pitää, ettei ketään uutta henkilöä tuotaisi tarinaan ainakaan enää sen puolivälin jälkeen. Henkilöiden määrään kannattaa kiinnittää huomiota ja henkilögallerian paisuessa suureksi kannattaa miettiä näiden henkilöiden merkitystä tarinassa. Voi esimerkiksi miettiä sitä, olisivatko henkilöhahmot vaikkapa yhdisteltävissä tarinan kannalta käytännöllisemmin. (Leino 2003, 34.)

Käsikirjoittaja luo hahmot omien kokemuksiensa pohjalta. Kaikki henkilöahmot ovat jollain tavalla muunnelmia kirjoittajasta itsestään, toisten löytäessä niitä esimerkiksi kaukaisesta lapsuudesta muistikuvien kautta. (Sundstedt, 2005, 191.) Kirjoittaessa henkilöahmoa, se on kuin tutustuisi uuteen ihmiseen: Kirjoittajan on varottava suhtautumasta henkilöahmoonsa asenteellisesti, ettei hän välittäisi katsojalle omaa suhtautumistapaansa henkilöahmon näkökulman sijasta. (Vacklin, 2015, 23.)

Siitä miten paljon henkilöahmosta pitäisi tietää, on monia eri näkemyksiä. Kaikki tarinat eivät sentään tarvitse psykologisesti syvennettyjä henkilöahmoja. (Sundstedt 2005, 190.) Minulle tuli tässä kertomuksessa kyseinen asia esille, kun yritin asettua tarinassa esiintyvien, itselleni vieraiden henkilöahmojen asemaan. Näitä ovat esimerkiksi 1970-lukulaiset nyt jo edesmenneet grynderit, joita en tietääkseni koskaan ole henkilökohtaisesti tavannut. Ainut keino päästä lähelle kyseisiä henkilöitä on ollut lukea heistä ja heidän tuon aikaisista aikaansaannoksistaan kaikki mahdollinen. Koko kuvio tuntui aluksi hieman vieraalta sekä melkoisen värikkäältä. Esimerkiksi turkulainen rakennusliikkeiden ope-roima hävitysoperaatio, joka pyrki purkamaan suuren osan kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuksia uudisrakennusten tieltä ja tunnetaan myös nimellä ”Turun tauti” herätti huomiota. Tämä ilmiö virkamiesten ja poliitikkojen lahjo-misine tuntui kaikkine käänteineen lähinnä raflaavalta 1980-luvun gangsterielokuvalta. Yhdistänkin tarinaan 1970-luvun lisäksi nykyaikaisia kohtauksia, koska kerrontaan tulee väistämättä tämänpäiväistä näkökulmaa, vaikka itse tarinassa eletäänkin suurelta osin 1970-luvun lasten näkökulmasta katsottua elämää.

Missään ei ole sanottu, että henkilöahmojaan pitäisi täysin ymmärtää tai hyväksyä. (Sundstedt 2005, 192). Yritän kuitenkin asettua jollakin tavalla jokaisen henkilöahmon asemaan tarinassa. Anders Vacklinilla on aihetta koskeva inspiroiva neuvo: ”Kirjoita siitä, mistä tunnet, mutta kirjoita myös sitä kohti, mistä et vielä tiedä mitään.” (Vacklin 2007, 10).

Karakterisointia tuetaan dialogin avulla. Tulee ottaa huomioon miten se sopii hahmon luonteeseen ja muuhun käyttäytymiseen, tilanteen yleissävyyn ja miten siitä ilmenee henkilöiden keskinäiset suhteet. (Rosma, 1984, 26.) Kannelkadulle

sijoittuvan käsikirjoituksen tapauksessa pitäisin tärkeänä esimerkiksi sitä, että käyttää paikallista murretta ja välttää sanoja, jotka ovat tulleet kielenkäyttöön 1970-luvun jälkeen. Tässä on suurena apuna tietenkin sosiaalisen median erilaiset ryhmät. Esimerkiksi 1970-luvulla syntyneet ja eläneet henkilöt ovat löytäneet jo ikääntyneiden keskuudessakin perinteiseksi muodostuneen Facebookin ja sieltä löytyykin erilaisia kyseisen aikakauden ilmiöitä muistelevia ryhmiä. Sivustoja selaillessa on kuitenkin syytä käyttää harkintaa ja varmistaa siellä jaetua tietoa useamman lähteen kautta. Tuonkaltaisilla ryhmillä kun on taipumusta kommentoida käsiteltäviä aiheita suhteellisen huolettomasti ja ajatuksiaan tarkemmin suodattamatta. Tämänkaltaista tiedonhankintaa voisikin verrata vaikkapa kevyeen kahvipöytäkeskusteluun, tai joissakin tapauksissa aamuöiseen sanaharkkaan paikallisessa kapakassa. Kyse on kenties enemmänkin mielipiteistä kuin faktoista, ja monet kommentoivat motivaationaan ainoastaan kiinnostus asiaa kohtaan tai halukkuus osallistua keskusteluun, muistaen asioita joskus väärinkin. Joka tapauksessa kyseisiltä sivustoilta saa materiaalia jota voi verrata muuhun jo koottuun aineistoon ja tarkentaa muista lähteistä.

3.2 Dialogi

Lisa Ohlinin mukaan toimiva käsikirjoitus sisältää harvoin niin paljon syvällistä dialogia kun käsikirjoittaja toivoo. Käsikirjoituksen päätyessä kankaalle vain eteenpäin vievä liike merkitsee. (Ohlin & Sundstedt 2005, 52.) Tarinan edistäminen, tiedon välittäminen ja juonen eteenpäin vieminen ovat dialogin tärkeimmät tehtävät. Sillä on tarkoituksensa ja painopiste; se on kehittymässä johonkin suuntaan. (Vacklin 2015, 111.) Kohtauksissa, jossa esitettiin rakennusten mahdollisiin saneerauksiin liittyvää informaatiota, oli suhteellisen välttämätöntä kerätä tietoa siitä, minkälaisia sanoja henkilöiden suusta tulee. Nämä kohtaukset sijoituivat kokoustiloihin, joissa pääasiallinen informaatio tuli kokouksessa käsiteltävien aiheiden sisällöstä. Dialogilla oli sinänsä tällaisessa kohtauksessa selkeä suunta.

Dialogille ei ole edullista ylikorostua, vaan kyse tulisi olla enemmänkin toiminnasta ja kuvallisesta kerronnasta sekä näiden synnyttämistä merkityksistä. Hyvässä dialogissa henkilöihahmot ilmaisevat selkeästi persoonaansa ja tapaansa

puhua. (Leino 2003, 48.) Intiaanien hautausmaa sijoittuu osittain 1970-luvulle ja osittain nykyaikaan. Henkilöhahmojen puhetyyliä täytyi miettiä esimerkiksi siltä pohjalta, missä he olivat asuneet ja oliko tämä muokannut puhetyyliä. Saima puhuu 1977-luvulle sijoittuvissa kohtauksissa paikallista murretta, josta on yritetty karsia myöhemmin käyttöön tulleita sanoja pois. Hän puhuu enemmän kirjakieltä nykyaikaisissa kohtauksissa, koska on asunut välillä Ruotsissa. Saiman kollega puhuu paikallista murretta.

Subteksti eli alateksti draamallisena ilmaisumuotona jättää katsojan pääteltäväksi, mitä merkityksiä tekstin taakse kätkeytyy. (Vacklin 2007, 138). Alatekstin voisi määritellä sellaiseksi, jonka voi lukea rivien välistä toiminnan ja dialogin ollessa vain ”jäävuoren huippuja”. Se, mitä ei sanota voi olla merkittävintä. (Sundstedt 2005, 259.) Alateksti dialogia kirjoittaessa on tärkeää tunnistaa henkilön sanoessa muuta kuin mitä tarkoittaa. Näyttelijä voi ilmaista tätä alatekstiä esimerkiksi ilmein, äänenkäytöllä ja toiminnalla. Alateksti voi liittyä vaikkapa edelliseen kohtaukseen. (Leino 2003, 48.)

3.3 Juoni, dramaturgia, drama ja rakenne

Dramaturgia on asioiden esittämistä niin, että niillä on jokin selkeä rakenne. Draamallisesta rakenteesta löytyy tarina ja juoni. Katsojan on voitava samaistua henkilöhahmoihin ja toimintaan. Tarina kertoo mitä ja juoni taas miten kerrotaan. Yhdestä ja samasta tarinasta on siis kerrottavissa lukuisia eri juonia.

Hyvä tarina ei takaa välttämättä hyvää elokuvaa. ”Elämä on paradoksaalisesti täynnä sellaisia yhteensattumia, jotka fiktiiviseen tarinaan siirrettyinä eivät vaikuta hyväksyttäviltä.” (Rosma, 1984, 85.) Outi Nyytjä toteaa kirjoittaessaan aiheensa näköisestä dramaturgiasta: ”Elämä ei ole juoni, vaikka monet sen niin pyrkivät elämään”. (Nyytäjä, 1984, 158.) Maailmaa hahmottava teoksen muoto, kätkeytyä kenties johonkin yksityiskohtaan josta se sitten aukeaa: On löydettävä asioiden yhteys, nähtävä miten ne liittyvät toisiinsa ja minkä kokoinen maailma kulloinkin on. Tämä määrittää dramaturgian. (Nyytäjä, 1984, 158.)

Sillä kenen maailmassa liikumme milloinkin ja miksi, on merkitystä tarinan kerroksen kannalta. Vaikkakin on olemassa paljon erilaisia hyviä rakenteita, mielestäni kaavamaisuutta tai jonkin tietyn rakenteen näkymistä tarinassa tulisi pyrkiä välttämään. Mikä onkaan ikävämpää kun istua elokuvateatterissa katsomassa tarinaa jonka kulku loppuratkaisuun saakka on täysin arvattavissa etukäteen. Onnistuneesti tarinaan upotetussa rakenteessa sen sijaan ajantaju katoaa. Elokuvaa ei ala mielessään pilkkoa osiin, vaan siihen uppoutuu tai heittäytyy luontevan etenemisliikkeen vietäväksi.

Jos kertomuksen rakenteeksi olisi valikoitunut lavea eepinen muoto, jollaista käytetään usein kun aiheena on tietyn aikakauden kuvaus, olisi mielestäni voinut olla vaarana, että tarinasta tulisi liiankin selostava. Sellainen, että katsoja, tai ainakin vielä tässä tapauksessa käsikirjoituksen lukija tuntee ennemminkin selaavansa Wikipediaa kuin kokevansa elettyä tapahtumaa. Eepinen kerronta tuntui myös vaikealta ja kirjoittajaltaan lajityypille erityistä vihkiytymistä ja kokemusta vaativalta muodolta. Tarkoitukseni olisi hakea ja saada aikaan enemmänkin sellainen tarina, jonka voi jollain tavalla tuntea ja johon voisi osittain jopa samastua ja elää siinä pienen hetken mukana. Halusin tehdä kertomuksen josta löytyy juoni ja kenties useita pieniä tarinoita, joilla on jonkinlainen yhteys todellisiin tapahtumiin. Monta pientä kohtausta josta muodostuu lopulta yksi iso tapahtuma, joka on näiden pienten sattumien kokonaisuus.

Kun olen tutustunut nyt tätä kertomusta varten 1970-lukuun tavallista yksityiskohtaisemmin, on tullut esille, että silläkin vuosikymmenellä oli selkeästi oma identiteetti, joka muodostui kyseisen vuosikymmenen keskeisimmistä tapahtumista. Jotkut niistä olivat sellaisia, jotka määrittävät tuota vuosikymmentä selkeästi erottuen, osa taas pienempiä asioita joista koostuu yhdessä isompi yhtenäinen kokonaisuus. Kaikesta tuosta muodostui sen ajan todellisuus, jossa kyseiseen aikaan ja paikkaan sidotut ihmiset elivät silloin.

Miten sitten helpottaisimme muodon ja sisällön analyysiä? Näitä voisi kutsua kerroksen tasoksi ja toiminnan tasoksi. Toiminnan tasossa sijaitsevat juoni ja luotu todellisuus. Tällä tasolla täytyy muotoilla se, mistä tarinassa on kyse. Kuinka tämä toiminta sitten kerrotaan yleisölle, kuuluu kerroksen tasoon. Tällä

tasolla tulee käyttää tarvittavia muotokeinoja, jolla tarinalle saa tehtyä parhaiten oikeutta. Ehkä hieman vaikeasti ymmärrettävää sisältöä kerronnan tasosta voisi kuvailla vaikkapa siten, miten kertoa lapselle iltasatu. Täsmälleen saman sadun voi kertoa esimerkiksi kuiskaamalla, tekemällä taukoja tai venyttämällä sanoja. Samalla sadulla voi näin olla valittavissa useita erityyppisiä kerrontakeinoja. (Sundstedt, 2005, 35.)

Elokuvallisilla kerrontakeinoilla voi hahmottaa tapahtumaa luomalla käsikirjoitukseen elokuvallisia siirtymiä sekä mahdollisuuksia tarinaa tukevaan rikkaaseen ääni- ja kuvakieleen. (Sundstedt, 2005, 37.) Unenomaisen 1970-luvun pihapiirissä tapahtuvan elämäkuvauksen käsittelyssä yritin saada tarinaan hieman pysähtynyttä tunnelmaa leikkaamalla kuitenkin kaiken ylimääräisen pois, mikä tarkoittaa turhien siirtymisten kuvailua, ellei sillä ole haettu jotain tarkoituksellista. Asiat, jotka voivat olla pitkäveteisiäkin tapahtumia, on kuitenkin toistuvasti kuvattu, koska ne olivat jollain tavalla oleellinen osa sitä todellisuutta, jota yritin kuvata. Tästä esimerkkinä päähenkilön toistuva arkinen keittiön pöydän ääressä lautasen edessä istuminen ja odotus, milloin saa lähteä ulos.

Käsikirjoittamisessa liikutaan kerronnan ja toiminnan tason välillä. Aikasiirtymässä tai leikkauksessa ehdotetaan kerrontakeinoja. Kerronnan tasossa ollaan sisällä myös, kun kuvaillaan kohtausta kuvana. Jokainen kuva, ääni sekä muut kerrontakeinot ovat lopulta aina taiteellisia valintoja, joihin joku on päätenyt. (Sundstedt, 2005, 36.) Tässä käsikirjoituksessa on kaksi isompaa ajallista siirtymää, kun liikkeelle lähdetään nykyaikaisesta tilanteesta. Palaaminen menneeseen aikaan tulee esille tilanteen kautta, jossa asia tulee esille. Tarina menneisyydestä tuo päähenkilön jälleen takaisin unohtuneeseen, täysin muuttuneeseen ympäristöön. Paikalle muodostuu historia.

Vanhan leikkikaverin ensitapaaminen vuosien jälkeen lopussa päättää tarinan. Yritän käsitellä kertomuksessa myös ajankulua ja sitä, miten me ihmiset koemme ajan eri ikäkausina. Vaikuttaako se, missä elämme ja mitä meille tapahtuu siihen, millaiseksi elämämme muodostuu? Voimmeko oikeastaan itse edes vaikuttaa siihen? Tämä tarina on kuitenkin vain yksi muiden joukossa, eikä sitä voi oikeastaan yleistää. Joka tapauksessa tämänkin tarinan tapahtumat vaikuttivat

jollain tavalla useiden ihmisten elämään, ja niistäkin saisi kerrottua lukemattomia määriä erilaisia versioita.

3.4 Treatment, synopsis ja päälause

Yritän tässä hieman avata tarinan aihetta ja teemaa, pohdiskella mitä perinteisiä tapoja siihen voi käyttää, ja millaisia nämä käytettävissä olevat tavat ovat. Intiaanien hautausmaa on draama. Se kertoo kaveruksien ja naapuruston elämästä ympäristössä, joka muuttaa nopeasti muotoaan tämän viimeisen vuoden aikana, johon koko kertomus pääosin sijoittuu.

Treatment on tiivistetty versio tarinasta ilman yksityiskohtia. Yksi sivu vastaa noin kymmentä sivua valmiista käsikirjoituksesta. Treatmentilla pyritään välittämään elokuvan tunnelmaa, ja se voi sisältää myös esimerkkejä dialogista. Treatmentin kautta voi tutkia elokuvan rakennetta ja tapahtumia. (Vacklin 2015, 382.) Koko tarinan kattava laajahko tiivistelmä esittäen juonen kaikissa käännteissään. (Aaltonen, 2007, 108.) Treatmentin sijasta voi laatia myös kohtausluettelon, jossa kohtaukset nimetään, numeroidaan ja merkitään sen mukaan, kuuluvatko ne ulkona vai sisällä kuvattaviin kohtauksiin. (Aaltonen, 2007, 109.) Tästä listauksesta ilmenee lisäksi vuorokaudenaika sekä lokaatio. Kun jokaisella kohtauksella on sen keskeistä toimintaa kuvaava nimi, on tällaista listaa se-laamalla suhteellisen helppoa tarkastella esimerkiksi tarinan rakennetta.

Tarinan synopsis on tiivistelmä elokuvan toiminnasta, jossa on nähtävissä keskeinen idea, perusristiriita ja rakenne. Siitä, missä vaiheessa synopsis tulee muotoilla, on löytynyt kirjasta riippuen ristiriitaista tietoa. Joidenkin käsikirjoitusta käsittelevien kirjojen ja oppaiden mukaan synopsis luodaan ennen varsinaista käsikirjoitusta, joissakin taas synopsis elää ja on kokonaan hahmotettavissa vasta käsikirjoituksen valmistuttua. Synopsiksen avulla voi mielestäni helpoiten esitellä elokuvakäsikirjoituksen perusideaa. Uskon myös siihen, että joissakin tapauksissa käsikirjoitustyön edetessä perusideakin saattaa muokkautua ja synopsis muuttuu.

Synopsis kuvaa yhdellä sivulla elokuvan tärkeimmät tapahtumat, toimii yhteenvetona elokuvan tarinasta sekä esittelee elokuvan keskeisimmät henkilöt. Siitä on nähtävissä koko tarina loppuratkaisuineen. (Vacklin 2015, 381.)

Sisältö on oltava tiivistettävissä selkeäksi teatterin piiristä lähtöisin olevassa päälauseessa. Tämä päälause on tarinan pääväittäjä eli premissi. Tässä tarinassa päälauseeksi tiivistän ”Millaista on elää nopeasti muuttuvassa ympäristössä.” Elokuva kertoo paljon siitä, millaista on elää normaalia arkea puutalokorttelissa rakennemuutosta läpikäyvän pikkukaupungin keskustassa. Elokuva kertoo myös jotain lapsuudessa solmituista ystävyyssuhteista, vaikkakin aiheen käsittely jäänee tässä tarinassa melko pinnalliseksi. Kun ystäväysten tiet eroavat saneerausten myötä, leikit jäävät kesken. Asia unohtuu vuosikymmeniksi kunnes taas palautuu mieleen lapsuusmuiston kaltaisena.

Pääväittäjässä kannattaisi hakea syy-seuraus-suhdetta tyyliin ”jos tapahtuu jokin, johtaa se johonkin.” Tällä tavoin rakentuvasta premissistä on johdettavissa perusristiriita, rakenne ja henkilöhahmot. Mielestäni tällaiset, vaikkakin selkeyttävät väittämät kuulostavat usein kohtuuttoman mustavalkoisilta. Myöskään kovin negatiivinen premissi ei välttämättä toimi. Se saattaa pysäyttää konfliktin. Esimerkiksi ”Rikos ei kannata” pitäisi mieluummin muotoilla vaikkapa tyyliin ”Paha saa aina palkkansa.” Premissi on nähtävissä käsikirjoituksen työstämiseen tarvittavana työkaluna. (Aaltonen 1993, 37.) Tärkeimpänä premissin todistena toimii pääkonflikti. Henkilösuuntautunut premissi todentaa päähenkilön kehitystä johonkin suuntaan. (Sundstedt 2005, 115.) Se on mielestäni selkeästi nähtävissä myös tämän tutkielman pohjalta valmistuvassa käsikirjoituksessa, jossa päähenkilön motiiveja ja toimintaa tukevat aikaisemmat kokemukset. Kjell Sundstedt kuvailee premissiä käsikirjoituksen eteenpäin vievän liikkeen vieteriksi: kaiken elokuvassa tapahtuvan täytyy ikään kuin tukea tai hahmottaa muotoiltua premissiä joka ohjaa jokaista kohtausta, yksittäistä toimintaa, henkilöhahmoa ja repliikkiä. Se on yhteenveto tarinan keskusideasta ja sen ajatussisällöstä. (Sundstedt 2005, 114.)

3.5 Ajan ja paikan esittäminen sekä kohtaukset

Elokuvassa aikaa voi käsitellä eri tavalla kuin mitä todellisuudessa. Kokemuksemme ajankulusta ei välttämättä vastaa todellista ajankulua. Joku hetki voi kestää ikuisuuden tai tuntua siltä. (Rosma 1984, 46.) Useita kohtauksia voidaan myös kuljettaa samanaikaisesti (Rosma 1984, 44). Kun tarinalla alkaa olla riittävästi materiaalia, sitä on alettava hahmotella jonkinlaiselle pään sisäiselle ajanalle. Mitkä ovat ne olennaiset tapahtumat, jotka jäävät lopulliseen tekstiin ja mitä siitä on jätettävä mahdollisesti kokonaan pois? Osa pienemmistä tapahtumista ei kuljeta esimerkiksi juonta eteenpäin, eikä niillä ole henkilöhahmojen esittelyn kannalta suurta merkitystä.

Menneisyyden tapahtumat voivat olla hyvää materiaalia käsikirjoitusta ajatellen, mutta ne ovat myös ongelmallisia. Kovin dokumentaarisesta materiaalista voi olla vaikea löytää tarinaa aiheen rajauksesta puhumattakaan. Vaarana on elokuvan rakenteen jääminen episodimaiseksi. (Nikkinen, 2015, 469.) Ajankulumistakin voi olla haasteellista kuvata.

Tässä käsikirjoituksessa ajankulun kuvaaminen kuuluu tarinaan melko keskeisesti. Se mitä se on saanut aikaan henkilöhahmoissa, pitäisi näkyä kohtauksissa. Oikeastaan tässä tarinassa käsitellään vain kahta aikakautta: 1970-lukua ja nykyaikaa ja sitä miten nuo vanhat tapahtumat voivat hautautua henkilöhahmoihin ja tulla esiin myöhemmin tai vaikuttaa muulla tavoin.

Paikan mahdollisimman tarkka tunteminen on hyödyllistä tarinan ja juonen kehittelylle. Kirjoittaminen helpottuu, kun tuntee paikan mahdollisuudet ja esimerkiksi muistaa omia kokemuksiaan. Käsikirjoitus saa kokemuspohjaisista tapahtumista pohjaa eikä juonta tarvitse ”keksiä” tai ammentaa tarinaan siihen kuuluvan maailman ulkopuolelta. (Nikkinen 2015, 483.)

Jokaisen käsikirjoituksen kohtauksen hahmottelin työstäen sen yhteen otsikkoon sekä pieneen alaotsikkoon, joka kertoo kohtauksen sisällön. Asettelin koh-

tauksien otsikot seinälle pieniin lappuihin ja tarkastelin tarinaa ja sen rakennetta. Pohdin mitä käsikirjoitukseen pitäisi vielä lisätä ja oliko siinä kenties edelleen jotain ylimääräistä, jonka olemassaolo tarinassa ei ole perusteltua. Tämän pohjalta oli helpompaa muokata lopullista tekstiä.

4 Taustatutkimus

4.1 Kaupunkien muutos

Teollisuuden synty ja koneistumisen vallankumous samanaikaisesti tapahtuneen voimakkaan väestönkasvun kanssa on aiheuttanut voimakasta muuttoliikettä maaseudulta uudensuomalaisiin asutuskeskuksiin jo 1800-luvulta lähtien. Voidaan puhua rakennemuutoksesta joka on suuntautunut kaikkialla yhä enemmän maatalousyhteiskunnasta teollisuusyhteiskunnaksi (Erat 1994, 63.) Sama ilmiö on toistunut vuosikymmenten vaihtuessa ja muokannut kaupunkeja aina uusien ihmisjoukkojen saapuessa työn perässä. Lähiöt ilmestyivät kaupunkien liepeille ja lähtivät kehittymään 1950-1970 aikana ja keskustan asuminen tiivistyi; entisten väljästi sijoitettujen rakennusten ja piha-alueiden tilalle alettiin rakentaa pikkuhiljaa pinta-alaltaan yhä suurempia ja korkeampia asuinrakennuksia sekä liiketiltoja. Varsinainen kaupunkisuunnittelu, joka muualla maailmassa on lähtenyt kehittymään 1960-luvulla, on Suomessa alkanut tulla esiin hieman jälkijunassa, vasta 1980-luvulla (Junttila 2012, 6). Nämä kaupunkien keskustojen vanhat puutalokorttelit, jotka katosivat lähes kokonaan 1980-luvulle tullessa, olivat tavallaan pieniä yhteisöjä. Olivathan ne portilla varustettuina pihapiireinä eristyksissä liikenteen melulta ja ulkopuoliselta läpikululta, toisin kuin nykyaikaisemmat korttelit, joissa asukasmäärätkin ovat huomattavasti suurempia. Tällaista nykyaikaisten kaupunkiyhteisöjen sosiaalista elämää leimaakin yksilöiden keskinäinen välinpitämättömyys, mikä on huomattava muutos verrattuna aikaisempaan asumiskulttuuriin. (Kortteinen, 1982, 61.)

Lain periaatteet ja suunnittelujärjestelmä joutuivat varsinaiselle koetukselle 1960-luvulla. Sehän oli rakentamisen ”hullujen vuosien”, sekä varsinkin tuohon

aikaan maailman nopeimpia olevan kaupungistumiskehityksen ansiosta erittäin haasteellista aikaa koko Suomessa. (Kopra & Salmi 1984, 6.) Keinot kaupunkien kasvun ohjaamiseksi olivat puutteellisia, koska tällaisesta ei ollut aiempaa kokemusta. Teollisuusalueet levisivät yhä laajemmalle ja työnsivät asumisen ja ihmisten käyttöön tarkoitetun tilan yhä kauemmaksi kaupunkien reuna-alueille. Tämän johdosta hajoava kaupunkirakenne taas oli omiaan aiheuttamaan, jos joi noihin aikoihin, niin vielä näinäkin päivinä vähintään liikenne- ym. toiminnallisia ongelmia. (Erat 1994, 65.)

Suomen rakennuskanta on suhteellisen nuorta. Siitä n. 86% on rakennettu vuoden 1940 jälkeen. Kuntiemme asuinrakennuksista yli puolet on rakennettu vuonna 1970 tai sen jälkeen. Voidaan pitää merkittävänä haasteena mitä esimerkiksi sotien jälkeisistä rakennuksista tuotaisiin esille ja säästettäisiin tuleville sukupolville. (Salmela 2010, 33.)

4.2 Asemakaavoituksesta

Koin käsikirjoituksen aiheen kannalta tarpeelliseksi tutustua siihen, mitä kaavoitus on nimenomaan kyseisellä aikakaudella ollut ja miten kansalainen on voinut siihen vaikuttaa. Maankäytön suunnittelussa asemakaava on yksityiskohtainen kaava jossa keskitytään johonkin kunnan osaan. Asemakartta eli kunnan yleiskaava ohjaa asemakaavojen laadintaa. Maankäytön suunnittelujärjestelmä sitä ohjaavine lakeineen on aina oman aikansa tuote. Asemakaavaa laadittaessa otetaan huomioon kunnan kehityssuunta. Siinä voidaan määrittää esimerkiksi suojeltavat kohteet. (Kopra & Salmi 1984, 5.)

Kaavojen käsittelyssä on tapahtunut paljon muutoksia 1970-luvulta nykypäiviin tultaessa. Esimerkiksi osallistuminen ja vuorovaikutuksen laajentaminen on muuttanut käytäntöjä. (Syrjänen 2005, 57.) Kuntien laatimiin vuosittaisiin kaavoituskatsauksiin voi tutustua niin kunnantalolla kuin internetissäkin, josta voi kätevästi hakea kuntien kaavoitusohjelmia ja käynnissä olevia kaavahankkeita. Ennen nykyaikaisia medioita nähtävillä olevasta kaavasta ilmoitettiin useimmiten paikallisissa sanomalehdissä.

Merkintä- ja määräysesimerkeistä mainittakoon:

SR1-Rakennussuojelualue. Alueella olevia rakennuksia, aitoja tai muita rakenteita ei saa purkaa tai muuttaa niin, että niiden historiallinen/kulttuurihistoriallinen/rakennustaiteellinen arvo heikkenee. Rakennuksiin saa sijoittaa asuntoja sekä työ-, liike- ja kokoontumistiloja. Korjaustöiden sekä käyttötarkoituks- ja muiden muutosten suunnitelmista on neuvoteltava Museoviraston/ maakuntamuseon kanssa ennen rakennus- ja toimenpidelupaa koskevan päätöksen antamista. (Asemakaavamerkinnot ja -määräykset, ympäristöministeriö, 118.)

4.3 Saneeraukset Suomessa ja Lappeenrannassa

Myös Lappeenrannan kaupunki oli 1960-luvulla vielä tyypillisen tuon aikaisen modernisaatioajattelun pauloissa, jolloin arvokkaina säilytettäviä suojelukohteita ei rakennuksissa juuri nähty. Kaupungin virkamiesten futuristiset käsitykset uudistaa koko kaupunki ja raivata kertaheitolla ”vanhat mörskät” tieltä pois oli lähellä tervellä esimerkiksi sittemmin sotahistoriallisena muistomerkkinä Etelä-Karjalan seutukaavaan suojelualueeksi merkityn Lappeenrannan Linnoituksen. Onneksi asiaan herättiin pian ensimmäisen linnoitukseen nousseen itsenäisyysajan uudisrakennuksen, radiotalon aikoihin vuonna 1972, kun huomattiin ettei se sopinut ympäristöönsä. Alue nostettiin viimein arvoonsa kaavoituksessa joka valmistui 4.4.1974. (Niinisalo, 2004, 19.) Huolestuneet kaupunkilaiset alkoivat vaatia muutoinkin linnoitusalueen suojelua, löytyyhän sieltä esimerkiksi harvinaisia kasveja, jotka vielä ovat linnoituksen rinteillä satunnaisesti menestyneet. Nykyään tuo linnoitukseen noussut 1970-lukulainen, alunperin tasakattoinen, keltaisista tiilistä rakennettu radiotalokin on korjattu julkisivultaan muistutamaan siellä olevia alkuperäisiä rakennuksia.

Lappeenrannasta, joka on tullut tunnetuksi ”Lehmusten kaupunkina”, hakattiin uudistusrumbassa katuja reunustavat lehmukset paikoitellen pois. Sittemmin niitä on istutettu takaisin entisille paikoilleen. Tällaiset perinnemaisemat vetävät mielestäni puoleensa alueelle tulevia kulttuurista kiinnostuneita niin asukkaita kuin matkailijoitakin todennäköisesti enemmän kuin suurilla, identtisillä kauppa- ketjuilla täytetyt keskustat, jotka on rakennettu pelkästään ostosmatkailijoita ajatellen ja joiden vetovoima on sidoksissa talouselämän epävakaiseen heittelemiseen. Toivottavasti jatkossa tällaiset nähtävyydet, joiden arvoa ei voi

rahassa mitata, koettaisiin säilyttämisen arvoisina verrattuina näihin nykyajan globaaleihin ostos- ja liikekeskuksiin, joiden sijoittelua voitaisiin miettiä muutenkin hieman huolellisemmin. Pertti Alasuutari käsittelee modernisaation myyttiä kirjassa *Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus*:

Jos ja kun globalisaatio mielletään peruuttamattomaksi ja lainomaiseksi kehityskuluksi, kansallisia päätöksiä voidaan oikeuttaa väittämällä, ettei globaalien markkinoiden vaatimuksia voida sivuuttaa. Toisaalta mitä erilaisimpia poliittisia päätöksiä voidaan perustella vetoamalla kansalliseen tai kansainväliseen velvollisuuteen pelastaa globalisaation pahojen vaikutusten kynsistä sellaisia kallisarvoisia tekijöitä kuin kansallinen kulttuuriperintö. (Alasuutari 2007, 219.)

Pikkuhiljaa on opittu, välillä paremmalla ja toisinaan hieman heikommalla menestyksellä, arvostamaan historiallisesti arvokkaita rakennuksia. Mielestäni on hyvä, että harvinaisia jäljelle jääneitä rakennuksia huomataan tänä päivänä ja niitä osataan nykyään ehkä jopa entisöidä, pitää kunnossa ja säilyttää. Tosin suurin osa näistäkin, varsinkin sotia edeltävistä talovanhuksista, on jäljellä enää vain maaseutumaisessa ympäristössä (Teppo-Pärnä 2012, 117). Puutalojen joukkotuho kaupungeissa kun oli pahimpina aikoina vähintäänkin perusteellista. Seuraavaksi on todennäköisesti odotettavissa niiden tilalle tulleiden pienkerrostalojen purku ja korkeampien talojen rakentaminen tilalle.

Kaupunkien jatkuva uusiutumisen tarve ei juurikaan ole antanut mahdollisuutta säilyttää perinteisempiä maisemia alueellaan, vaikka tietynlainen vuosikymmenten välinen kerroksellisuus voisi tehdä niistä kiinnostavampia. Vanhemmissa taloissahan on usein havaittavissa mielenkiintoisia alueellisia ominaispiirteitä. Haluan ottaa tähän esimerkiksi vaikkapa millä tavalla jonkin alueen rakennusten julkisivujen ikkunapuitteita on käsitelty ja mitä värejä niissä on käytetty. Tällainen yksityiskohta voi tehdä koko alueesta ainutlaatuisen. Juuri ulkonäkö ja toimivuus tuntuvat olevan niin vanhoissa taloissa kuin niiden huollettavuudessaankin hieno esimerkki siitä, miten paljon helpommin korjattavia nämä talot ovat verrattuna uusiin rakennuksiin jotka usein joudutaan lopulta kokonaan purkamaan perushuollon sijaan (Teppo-Pärnä 2012, 136).

Vanhat puutalokaupungit ovat nykyään erityisen harvinaisia. Esimerkkinä vaikkapa Rauman kaupungin puutalo-osa vanha Rauma joka on yksi UNESCO:n maailmanperintökohteista. (Ruusu-Viitanen 2012, 77). Yksilöllisyys ja paikalli-

set käsityötaidot alkavat olla harmillisen katoavaa kulttuuria, vaikka ne muutoin tuntuisivatkin kiinnostavan ihmisiä entiseen malliin. 1960–1970 -lukujen vaihteessa tapahtui varsinainen suuri kaupunki uudistus, joka vaikutti ihmisten elämään aiheuttaen muutoksia niin asumiskulttuurissa kuin muissakin elämäntavoissa. Tämän aiheutti Suomen lopullinen muutos teollistuneeksi yhteiskunnaksi. (Kortteinen 1982, 11.) Tähän aaltoon voidaan laskea Lappeenrannan puutaloalueidenkin lopullinen lähtölaskenta. Mikäli keskustan tiivistyminen, esikaupunkialueiden ja lähiöiden vilkastuminen on jo aikaisemmissakin historian aaltoliikkeissä elänyt, aiheutti se nytkin suuria muutoksia monen ihmisen elämään. Keskustoihin rakennettiin kerrostaloja rankalla kädellä. Sodan jälkeen syntyneet niin sanotut suuret ikäluokat hakeutuivat kaupunkien liepeille, jolloin näistä lähiöistä muodostui määrättyllä tavalla kategorisoituneita, melko tyypillisiä keskivertoperheiden asuinalueita jotka määrättyivät pitkälti tällaisten talouksien asumistarpeiden mukaan. Kaupunkien keskustat jäivät asukaskannoiltaan vaihtelevammaksi ja tarjosivat tietenkin monipuolisempia palveluitakin.

1970-luvun Suomesta saattaa helposti piirtyä mielikuviin lähiöiden harmaat, laattikomaiset elementtitornit, joissa symmetriset ikkunarudut hehkuvat hämärtyvässä illassa. Asumisen lähiöissä ollessa edullisempaa niistä on alkanut pikkuhiljaa muodostua erillisiä alueita keskustan korkeammin hinnoiteltujen asuntojen jäädessä pahimmissa tapauksissa jopa vuosikausiksi tyhjilleen. Suurempien liikeketjujen tulon myötä myös paikalliset pienyrittäjät ovat joutuneet väistymään kaupunkien keskustoista korkeiden kustannusten takia. Tämäkin on ilmiö, joka karsii paikalliset erikoisuudet valitettavalla tavalla pikkuhiljaa ulos omalta kotiseudultaan. Toisaalta omatoimimatkailun yleistyessä yhä suurempi osa nykypäivinä Suomeenkin eksyvistä matkailijoista on alkanut jo tiedostaa tämän. Ihmiset osaavat hakeutua pois keskustojen alueelta etsimään aidompaa paikallista elämää. Tavallisten ihmisten elämää löytyy helpoimmin juuri sieltä lähiöistä ja pikkukylistä ylihinnoiteltujen kaupunkien identtisten liikeketjujen valtaamien keskustojen ulkopuolelta.

Kun Suomesta katosi 1960-1970-luvuilla kokonaisia puutaloalueita, muutos oli suhteellisen nopea. Puutalokaupunginosat katosivat lähes kokonaan, yleensä pienkerrostaloalueen tieltä. Purkajaisissa ei keinoja kaihdettu, eikä niistä kaikki

välttämättä kestäisi tänä päivänä päivänvaloa. (Valtavaara 2016.) Useiden tuntemat kaupunkilegendat kertovat purettavaksi kaavailluilla alueilla yleistyneistä tulipaloista ja jopa kertarytäkässä vahingossa puretuiksi päätyneistä taloista.

Puutaloalueita ”saneerattiin”, kuten tuon ajan ilmaus kuului, rankalla kädellä. Tilalle nousi betonielementtitaloja useissa suomalaiskaupungeissa. Puutaloissa omistajaperhe asui usein suurimmassa huoneistossa ja muut olivat vuokralaisina. Tällaiset tontit kiinnostivat rakennusliikkeitä kovasti. (Harju 2016.) Perinteisesti puutaloalueet olivat suurimmalta osin työväen kansoittamia. Suuri osa työläisten alueista siirtyi muutoksessa pakkolunastuksen kautta kunnille, jotka tarvitsivat tilaa. Pakkolunastuksella tarkoitetaan ilman oikeudenhaltijan suostumusta tapahtuvaa omistusoikeuden siirtymistä lopullisella tavalla subjektilta toiselle. Mikäli valtio ja kunnat pakkolunastavat maata kansalaisiltaan, on lunastusta vastaan maksettava täysi korvaus. Suomessa pakkolunastuksen tulee perustua lakiin ja yleisen tarpeeseen. Pakkolunastettavasta omaisuudesta on maksettava täysimääräinen korvaus eli markkinahinta. (Wikipedia, 2017.) Kuitenkaan kaikki ei mennyt rakentamisen kiireisimpinä vuosina aina oppikirjojen mukaan, ja monia tapauksia jätettiin tutkimatta. Muutos kosketti joka tapauksessa suuren ihmisjoukon elämää myös Suomessa tuohon aikaan.

Vuoden 1977 lakiuudistus eli laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta sallii pakkolunastuksen ainoastaan yleisen tarpeen vaatiessa ja vain jos tarkoitusta ei voida saavuttaa muilla keinoin eikä siitä koidu yksityiselle edulle suurempaa haittaa kuin on yleiselle edulle koitua hyöty. Nämä muutokset tehtiin kuitenkin vasta kun suurin osa Suomen puutaloalueista oli jo jyrätty matalaksi. (Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta 603/1977.)

4.4 Kannelkadun historiaa

Käsikirjoituksen tapahtumat sijoittuvat 1970-luvun aikaiselle Kannelkadulle, joka kuuluu Lappeenrannan kaupungin 9. kaupunginosaan, Peltolaan. Se sijaitsee Lappeenrannan keskustan alueella. Alun perin Peltola koostui kokonaan erilaisista puutaloista. Alueelle alkoi pikkuhiljaa ilmestyä kerrostaloja 1970-luvun tie-

noilla. Nykyisin Peltola on täysin kerrostaloasutusta. Alueella sijaitsevat tätä nykyä myös Lappeenrannan keskustan kauppakeskukset Galleria ja Iso-Kristiina, Lappeenrannan kaupungintalo ja valtion virastotalo. Kerrostalorakentaminen alkoi 1960-luvulla varsinaisen huipun sijoittuessa 1980-luvulle. Sittemmin rakentaminen tuolla alueella on rauhoittunut huomattavasti.

Kannelkatu oli alkuperäiseltä nimeltään Kalevankatu. Nimimuutos tehtiin liitettäessä Lauritsalaa Lappeenrantaan, jolloin ongelmia tuottivat Kalevala-aiheiset kadunnimet, joita esiintyi jonkin verran yleisesti ympäri kaupunkia, mutta erityisesti Peltolan ja Lauritsalan Kalevala-teemaiset alueet olivat melko yhtenäisiä. Näin ollen nämä yhtenäisemmät alueet saivat säilyttää teemansa, vaikka se aiheuttikin esimerkiksi postille usein sekaannuksia. Täysin saman nimiset kadut oli kuitenkin pakko muuttaa, ja ne muutettiin Peltolasta. Näin Peltolan Kalevankadusta tuli Kannelkatu, ja katua risteävästä Väinämöisenkadusta Tietäjänkatu. (Piiparinen 2005.)

Kannelkatu, kuten muutkin tuolla alueella risteilevät kadut, oli tuohon aikaan suhteellisen kapeahko hiekkatie. Varsinaisesta Kannelkadusta on kuitenkin olemassa harmillisen vähän kuvia. Puutalot sijaitsivat yleensä kadun reunassa ja sisäänkäynti tapahtui usein porteista pihalle, joissa asuinrakennusten varsinaiset ulko-ovet sijaitsivat. Ainoastaan julkisissa rakennuksissa oli sisäänkäynti suoraan kadulta, kuten esimerkiksi pienessä Kannelkadun varrella sijainneessa elintarvikemarketissa eli ”Rainemaan kaupassa”. Tällaisia rakennuksia olivat myös rukoushuone Kannelkatu 15:ssa (Moilanen 2014) ja Kannelkatu 23:n vastapäinen, sittemmin yksityiseen asumiskäyttöön siirtynyt rakennus, jossa oli aiemmin toiminut maito- ja lihakauppa sekä vielä 1970 -luvun alussa parturiliike. (Kiesi 2016.)

Asuinrakennukset sijaitsivat useimmiten näkyvillä ja matalammat, vajamaiset piharakennukset ja puukuurit pihan perällä. Isohkojen päärakennusten väri oli yleensä vaalea piharakennusten ollessa lähes poikkeuksetta väritykseltään tummempia ja punamullattuja. (Eerikäinen 2002, 14.) Talojen tyyli vaihteli pikkumökeistä ja matalista, rapatuista hieman uudemmista taloista suuriin useampien talouksien asuttamiin, yleensä kaksikerroksisiin puutaloihin piharakennuk-

sineen. Nämä uudemmat rakennukset saattoivat kertoa joskus myös siitä, mihin sodan ajan pommitukset olivat pahimmin osuneet. Yleisimmin tällaisen talon asukas oli maalta kaupunkiin muuttanut vuokralainen, joka kävi töissä jossain kaupungin alueella sijaitsevassa tehtaassa. Varsinkin Kaukaan tehtaas, Parais-ten kalkkitehdas ja sekä rikkihappotehdas olivat aikoinaan suuria työnantajia. Koko 1970-luvulla tilanne pysyi suurin piirtein samanlaisena. Joskin osa vuokra-laisista alkoi olla alueen lopun aikojen lähestyessä kenties lyhytaikaisempia. Onhan melko selvää, ettei purkutuomion alle jäänyt, pikkuhiljaa ränsistynvä asuinalue enää houkuttele asukkaita entiseen malliin.

Taloissa oli tyypillisesti tilavahkot, kantillaan olevan neliön mallisin pikku ik-kunoin varustetut, sittemmin yleisesti kaupungissa viihtyvien kesykyhykyjen asuttamat ullakot. Linnut kulkivat ja pesiytyivät ullakkotiloihin varsinkin, jos yksi-kin ikkunaruutu puuttui. Ullakkotilat olivat muuten hämääriä, ulkovalon siivilöity-essä pölyisessä ilmassa noista muutamista minimalistisista ikkunaruuduista ja joistakin satunnaisista oksanrei'istä.

Näissä rakennuksissa oli mitä erilaisimpia portaikkoja, räystäitä, pikku kuisteja ja paljon erimallisia huoneistoja. Talot olivat pääosin työläisten rakentamia 1920–1930 -lukujen tienoilla. Iso osa työläisistä oli tällekin alueelle saapunut maalta työn perässä. He olivat saattaneet tuoda mukanaan vielä joitakin koti-eläimiä maaseudulta kaupunkiin. Vanhempaa sukupolvea edustavan Kiesin (2016) muistikuvien mukaan vielä 1950-luvulla Peltolan puutalokortteleissakin oli joillakin asukkailla ollut vielä ainakin kanoja ja muutama lehmä, joita asuk-kaat saattoivat kuljettaa päiväksi vesitornin mäelle syömään heinää. Päivisin käytiin kuitenkin pääosin töissä tehtaissa ja illat rakennettiin tai korjailtiin asuin-taloja tai tehtiin niihin laajennuksia. Tähän tuli rakennusten korjaamisen osalta muutos 1960-luvulla, kun kaupunki asetti puutaloja korjauskieltoon aikomukse-naan lunastaa tontit myöhemmin itselleen.

Talot olivat puulämmitteisiä. Varsinkin kylminä aikoina saattoi nähdä usein il-massa piipuista leijailevaa nokea. Keittiöitä varusti puuhella ja muut huoneet lämpenivät niiden nurkassa sijainneista kaakeliuuneista eli kakluuneista käsin. Nämä olivat usein korkeita, laatoilla päällystettyjä, pienin luukuin varustettuja

torneja suhteellisen korkeiden huoneiden nurkassa. Tällaiset talojen keskiosassa sijaitsevat muurit ja kaakeliuunithan ovat perinteisiä ns. säteilylämmön lähteitä, jotka tuottavat asumista ajatellen miellyttävää lämpöä (Erat 1994, 147). 70-luvulle tultaessa nämä uunit alkoivat tosin unohtua huoneiden nurkkiin ja sähköpattereitakin saattoi olla käytössä.

Näihin talovanhuksiin oli 1970-luvulle tultaessa ilmestynyt lisäksi vesijohdot ja sisävesat. Kuitenkin vielä tuohon aikaan alueella oli myös joitakin pieniä mökkejä, jotka hakivat vetensä vielä erillisistä vesipisteistä tai yhteisistä kaivoista. (Kiesi 2016.) Viereisen kadun pikku talossa asuneen henkilön mukaan heidän asuttamassaan talossa oli ollut kantovesi, joka haettiin pihahuussin takaa sijaitsevalta pumpulta. Vesi lämmitettiin hellalla olevassa padassa. Saunassa käytiin lähellä sijaitsevilla yleisissä saunoissa. Joissakin rakennuksissa sauna löytyi piharakennuksista. Talvisin asuinrakennukset saattoivat olla todella kylmiä. (Laari 2016.) Rakennukset ja niiden pihapiirit olivat siis hyvinkin kirjavilla mukavuuksilla varustettuja. Vaikka yhteisöllisyys ja viihtyisyys kaikessa nostalgiasaan saattaa tuntua houkuttelevalta, on muutos yleisessä asumiskulttuurissa moderneine mukavuuksineen kortteleiden saneerauksen myötä ollut melkoinen.

Yhteiskäytössä olevalla kaivolla saattoi näkyä usein kesähelteilläkin tummiin, paksuihin vaatteisiin pukeutunut huivipäinen mummo hakemassa vettä. Tai sitten tällaista mökkiä saattoi asuttaa esimerkiksi tyypillisesti ruskeissa sarkahousuissa ja vaaleassa nuhjaantuneessa paidassa kulkeva lätsäpäinen ”Eino, Väinö” tai ”Keppi-Eikka,” joka traumaattisten, eturintamalla poterossa vietettyjen sotavuosien jälkeen viihtyi mieluiten omissa oloissaan. Tällaiset vanhat miehet nauttivat mielellään olutta, varsinkin keskioluen vapauttamisen jälkeen, kylillä ja kuppiloissa, koko loppuelämänsä ajan.

Muistan lapsuudessa nähneeni toisinaan näitä invalidisoituneita tai sodassa jollain tapaa vammautuneita vanhoja miehiä. Vasta myöhemmin olen ymmärtänyt, että sota oli tehnyt heistä sellaisia. Vaikka rintamalta olisi selvinnyt hengissä, muistot sodasta saattoivat olla painajaismaisia ja monet vammautumiset aiheuttivat edelleen kipua, jota he varmaan turruttivat esimerkiksi alkoholilla. Itärajan

tuntumassa oli muistikuvieni perusteella näitä vanhoja miehiä jonkin verran katukuvassa vielä 1980-luvullakin. Sitten he ovat kadonneet kokonaan.

Puutalojen sisäseinät oli usein päällystetty pinkopahvilla ja vaaleilla tapeteilla, joissa oli haalea kuvio. Kahvitahran väriset kosteusläikät näkyivät näissä tapeteissa erityisen hyvin. Kosteuttahan näihin vanhoihin taloihin saattoi ilmaantua vaikkapa vuotavista katoista tai eristeistä. Avokuistit ja ulkoeteiset olivat yleisiä näissä rakennuksissa. Pihalla saattoi olla asukkaiden yhteiskäytössä oleva pieni kellari. 1920-30-luvulla vallitsevan materiaalipulan johdosta asuintaloja rakentaneet ihmiset joutuivat keksimään erilaisia rakentamistapoja. Puutalojen eristeenä käytettiin yleisesti sahanpuruja ja paperia. Rakennustarpeita hankittiin mistä tahansa. Esimerkiksi rakennusten purkutavara kierrätettiin uusiokäyttöön. Tästä esimerkkinä Terijoelta tuotiin ainakin 1930-luvulla rautateitä pitkin kokonaisia puisia huviloita. (Kiesi 2016.)

Mansardityyppiset- sekä perinteisemmät harjakatot olivat yleisesti peltikattoja. Kannelkatu 23:n, Terijoelta 1930-luvulla tuodun mansardikattoisen suuren huvilamallisen päärakennuksen peltikatossa oli kuoppa. Se oli aiheutunut sodan aikaisista lähelle osuneista pommituksista, ja oli osa tätä rakennusta sen koko olemassaolon loppuun asti. Talo selvisi jatkosodasta, vaikka sen asukkaat kävivätkin Suomenniemellä evakossa tai rintamalla ja palasivat sitten takaisin. (Kiesi 2016.) Sen hiekkapihalla, kuten useilla muillakin pihoilla, kasvoi alueelle tyypillisesti alkukesällä kukkiva sininen syreenipuu. Piha-aluetta rajasivat matalat puukuurit ja muut liiterimäiset rakennelmat, hentoiset, kitukasvuiset villivadelmapensaat, puuaitaukset ja portin luota lähtevät koristehernepensaat, jotka reunustivat pihalle johtavaa kapeaa kaistaa. Päärakennuksen seinän vierustalla kasvoi neilikkaruusua. (Kiesi 2016.) Muuten pihapiiri oli kuiva hiekkapiha, jonne aurinko paistoi melko esteettä. Liitereiden ja puukuurien takana sijaitsi betoninen roskakuilu jota tyhjennettiin aika ajoin kuljettamalla sisältö kaatopaikalle. (Kiesi 2016.)

Talojen lapset leikkivät usein pihoilla. Omien muistikuvieni mukaan Kannelkadun hiekkapihalla varsinkin 70-luvulla olivat suosittuja erilaiset autoleikit. Pieniä metallisekoitteesta ja muovista valmistettuja ”Matchbox-autoja” keräiltiin ahke-

rasti. Ne olivat melko tarkan näköisiä kopioita tuon ajan automerkeistä. Koko pihan laajuisia autoratoja tulivat joskus rakentelemaan naapuripihojenkin lapset. Myös pienet muoviset hahmot olivat suosittuja näissä leikeissä. Näitä miniatyyrihahmoja sai ostettua ainakin supermarketista ja niitä keräiltiin. Ratojen varrelle rakenneltiin kaikenlaista mielikuvituksellista kilpa-autokatsomoista kioskeihin, johon nämä erilaiset muovihahmot sitten aseteltiin yleisöksi ja jonottamaan. Rakennusmateriaaliksi kelpasi kaikki aina lasinsiruista ja puutikuista pullonkorkkeihin. Näistä muistoista olemme keskustelleet ystäväni kanssa, joka sattui tuohon aikaan asumaan samalla alueella, joskin eri kadulla. Tapasimme ja ystävytyimme vasta päiväkodissa muutettuamme keskustasta lähiöön saneerauksien jälkeen. Eri pihojen lapset ajautuivat välillä leikkimään samoilla kulmilla. Meilläkin oli jokunen yhteinen tuttu vaikka emme olleet keskenämme tekemisissä vielä tuona aikana (Laari 2016.) Suosittuja leikkejä olivat lisäksi 10 tikkua laudalla, kuurupiilo, kuka pelkää mustaa miestä sekä kaikenlaiset urheilukisat, jossa esimerkiksi juostiin kilpaa taloa ympäri. (Sinkko 2016).

Jos kavereita ei sattunut jostain syystä pihalta löytymään, oli melko yleistä sekin, että menttiin naapurin oven taakse koputtamaan. Jos joku tuli avaamaan, menttiin spontaanisti kylään. Naapurit tarjosivat mehua ja keksejä, tai sitten vaan istuttiin ja juteltiin. Televisiosta tuli päivisin vain ”lumisadetta” ja varsinaisten ohjelma-aikojen lähestyessä virityskuvaa. Tutkittuani 1976-1977-vuosien paikallisia sanomalehtiä hämmästyin, miten vähän televisiolähetyksiä tuohon aikaan tuli. Kanavia oli kaksi kappaletta, ohjelmat alkoivat myöhään iltapäivällä ja lopuivat suhteellisen aikaisin illalla. Varsinaisia ohjelmia kanavilta tuli muutama kappale. Oltiin vasta lähestymässä 1980-lukua, jolloin televisio alkoi hallita kulttuuria. Kun ajatellaan, miten paljon nykyaikana vietetään aikaa sähköisen median ääressä, voi vain arvailla, miten paljon vähemmän aikaa vietämme toistemme seurassa tai ympäröivässä tilassa niin, että olisimme tilanteessa oikeasti läsnä. Myös vuorokausirytmä on väkisinikin muuttunut näihin päiviin tullessa epäsäännöllisemmäksi.

1970-luvulla alueen rakennusten lopullinen lähtö alkoi olla jo lähellä. Kaupungin toimesta korjauskieltoon 1960-luvulla määrättyjen rakennusten olemuksessa alkoi pikkuhiljaa näkyä ajankulun aiheuttamia patinoitumisen merkkejä. Varsin-

kin jotkut rakennukset olivat jo niillä rajoilla, voiko niissä enää edes asua. Vetoisia huoneistoja, vuotavia kattoja ja vinoutuneita seiniä ei saanut enää kunnostaa millään tavalla, ainoastaan purkaa. Kannelkatu 23 sijaitsi alun perin kaavoitussuunnitelmassa rajalla, joka olisi saattanut vielä säilyä purkutuomiolta. Huonoksi onneksi suunnitelmia muutettiin ja purkutuomion saaneiden alueiden rajat laajenivat.

Kun rakennukset oli jo purettu vuonna 1977, sai esimerkiksi Tykki, Peltolan vieressä sijaitseva kaupunginosa, uuden säilyttävää saneerausta suosivan asemakaavan. Kyseinen kaava vahvistettiin vuonna 1978. Vuoden 1978 alusta oli myös annettu laki asuntojen perusparantamisesta. (34/1979) Puukaupungeille myönteinen ilmapiiri oli alkanut näkyä Lappeenrannan museo- ja kulttuurilautakunnan kokouksissa, jossa käsiteltiin useiden kaupunginosien rakennushistoriallista tutkimusta, suojeluun ja korjaamiseen liittyviä kiertonäyttelyitä sekä kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden kartoittamista. (Eerikäinen 2002, 60-61.) Valitettavasti se ei pelastanut esimerkiksi Kiviharjun kaunista huvila- ja puutaloaluetta joka sekin sijaitsi Peltolan kyljessä ja kaavoitettiin samalla tavoin pienkerrostaloalueeksi vuonna 1982 (Eerikäinen 2002, 63).

1970-luvun puolivälissä Kannelkadun talot alkoivat vähitellen tyhjäntyä ja alue muuttua levottomaksi. Epämääräisiä porukoita alkoi pyöriä puolityhjissä rakennuksissa. Ikkunoita kivitettiin. Joskus saattoi joku tyhjillään oleva talo syttyä tulleen tuntemattomasta syystä. Jäljelle jäi vain tyhjällä tontilla palaneen talon rautioilla yksinään pönöttävä mustunut, kivinen piippu. Puretuista taloista lähti voimakas, jollain tavalla kosteahko paperimainen sahanpurun tuoksu, jota on vaikea kuvailla tarkemmin. Itse koen tämän tuoksun hyvin kodikkaaksi vieläkin. Sen voi erottaa tietynlaisista vanhoista puutaloista.

Peltolan alueelle alettiin rakentaa kerrostaloja, jotta jatkuvasti maalta kaupunkiin muuttava ihmisten virta saisi riittävästi asuntoja käyttöönsä. Keskustan puutaloissa asuneet ihmiset muuttivat ”alta pois,” usein keskustan tuntumassa sijaitseviin lähiöihin. Siellä asuminen saattoi olla vielä hieman väljempää verrattuna uuteen, tiivistettyyn kerrostalokeskustaan, jossa esimerkiksi piha-alueen saattoi jakaa nyt entistä suurempi määrä toisilleen täysin tuntemattomia ihmisiä. Tie-

tenkin tämä lisäsi ruuhkia kun työmatkat pitenivät, joukkoliikenneverkosto ei ollut vielä kovin kehittynyt eikä lähiöissä juuri mitään palveluitakaan ollut tuohon aikaan.

Joissakin tapauksissa puukorttelien saneeraukset uudistivat myös sosiaalisen rakenteen leipurien ja sekatyömiehien vaihtuessa konttoristeiksi, pankkivirkailijoiksi ja liikemiehiksi. Tällainen hyvin tyypillinen esimerkkitapaus oli vaikkapa Tampereen Amuri, jonka purkaminen aloitettiin 1960-luvun alussa. Tätäkin puutaloaluetta pidettiin liian väljänä. (Palttala, 2016.)

4.5 Aikakauden tapahtumia

Käsikirjoituksen tapahtumat kuvailevat Kannelkadun korttelin viimeistä vuotta. Talot purettiin vuonna 1977, joten otin tätä edeltävältä aikakaudelta ylös joitakin keskeisiä tapahtumia jotka olisivat voineet vaikuttaa, näkyä tai kuulua tarinassa. Vuonna 1976 esimerkiksi elettiin kansainvälistä lamaa. Suomessa esiteltiin uusi sadan markan seteli. Talvella saatiin kokea suuri lumimyrsky. Kesällä eduskunta hyväksyi lain, jonka turvin alkoholin mainostaminen kiellettiin Suomessa kokonaan. Kanadan Montrealissa pidettiin Heinäkuussa kesäolympialaiset, jossa Lasse Viren voitti kultaa. (Friman & Töytäri, 2015, 55). Vuonna 1976 tapahtui useita maanjäristyksiä koko maailmassa. Järistysten sarja, joka alkoi Guatemalasta vavisutti vielä Italiaa ja erityisen tuhoisasti Kiinaa, jossa kaivoskaupunki Tangshan tuhoutui lähes täysin. Loppuvuodesta saatiin järähtelyä jopa pohjolan maaperälle, kun Virossa mitattiin 4,5 richterin maanjäristys. Pieni järistys tuntui myös Suomessa ainakin Tampereella, Lappeenrannassa ja Porissa. Lehdistö ja televisio uutisoivat ja selvittivät mannerlaattojen liikkeitä aktiivisesti. Lapualla pamahti patruunatehdas, josta radiossa tiedotettiin. Tämän johdosta puhelinlinjat tukkeutuivat lehtimiesten ja läheisten ottaessa yhteyttä paikallisiin. Tämä onnettomuus oli suhteellisen vakava. (Friman & Töytäri 2015, 69-71). Syksyn sävel-kilpailu, jonka voitti Erkki Liikanen, lähetettiin ensimmäistä kertaa televisiosta värilähetyksenä. Artistien esiintymisasut nähtiin nyt ensi kertaa väreissä.

Tuon ajan musiikista nostan esille useammasta eri lähteestä nousseen ja Kannelkadullakin usein radioissa soineen Vicky Rostin hitin ”Kun Chicago kuoli.” Kappale on ilmestynyt radion soittolistoille 1975. Olen myös koonnut kyseisen aikakauden kappaleista sekä ilmiöistä muun muassa jatkuvaa soittolistaa johon olen voinut tutustua silloin tällöin saadakseni tuntumaa aikakauden hokemista ja muista mahdollisista puheeseen karkaavista lainauksista esimerkiksi käsikirjoituksen dialogia varten. Mielestäni jonkin määrätyn aikakauden arkielämän kuvauksessa on tärkeää tutustua ympäröivään todellisuuteen mahdollisimman tarkasti ja ammentaa sieltä tarpeellisia elementtejä tarinan vaatimusten mukaan.

Maailman uutisista, jotka Kannelkadullekin ovat mitä todennäköisimmin aikanaan rantautuneet, mainittakoon vaikkapa öljykriisi 1974 sekä 1970-luvulla viimein loppunut Vietnamin sota, vaikkakin sota jatkui edelleen monilla muilla näyttämöillä, esimerkiksi Libanonissa ja Lähi-idässä. Planeetan jatkuvaan tuhoamiseen herättiin ympäristöpuolella. Ilman saastumista yritettiin rajoittaa tuolloin vielä riittämättömällä toimenpiteillä ja saastuneita meriä puhdistaa. Öljy-onnettomuuksista ja ympäristömyrkyistä uutisoitiin. Ydinvoimaloita vastaan järjestettiin mielenosoituksia. (Yapp 2000,10.) Uutiskuvissa näkyi tuohon aikaan melko paljon muun muassa öljyn sotkemia lintuja, joita puhdistettiin luonnonsuojeluliikkeiden toimesta. Ympäristön suojelu oli uutta. 1970-luvulla tällaisista asioista muodostui suuria puheenaiheita, sekä esimerkiksi ydinvoimala- ja öljy-onnettomuudet synnyttivät jopa paniikkia. (Yapp, 2000, 125.)

1970-lukua voisi pitää vuosikymmenten rajapyykkinä monien vanhojen tapojen ja tottumusten automaattiselle hyväksynnälle. Tämä koskee esimerkiksi turkkien käyttöä, autojen myyntiä alastomien naisten loikoillessa konepelleillä autonäyttelyissä tai metsästäjien kettujahtia. Protestit ja mielenosoitukselliset iskut alkoivat tulla esille tällaisten aiheiden ja tapahtumien yhteydessä. (Yapp 2000, 353.) Voisi kuvitella, että tuona aikakautena herännyt tietoisuus ja lukuisat onnettomuudet maailmalla sekä niistä tiedottaminen saattoivat aiheuttaa ihmisissä ahdistusta. Käsikirjoituksessani tällainen maailman murheisiin reagoiva henkilö-hahmo on väkivaltaisen isänsä kanssa asuva Paavo.

4.6 Rakennusten suojelu ennen ja nyt

Etelä-Saimaasta on saanut lukea viime aikoina paljon vanhempien rakennusten suojelutoimenpiteistä. Kymmenille keskustan rakennuksille on osayleiskaavaehdotuksessa esitetty eritasoisia suojelumerkintöjä. Pyrkimyksenä on säästää historian kerroksia kaupungin profiiliin. Ydinkeskustasta löytyy vielä joitakin kauniita rakennuksia, jotka ovat saamassa vahvimman sr-1 -merkinnän. Näistä voisi mainita esimerkiksi Karjalankulman sekä keltaisen, jugend-tyylisen mehiläistaloksikin kutsutun Kinnusen talon. Valitettavasti esimerkiksi museon näkökulmasta ehdotonta sr-1 -merkintää vaativa kahden elokuvateatterin kokonaisuus on lievennetty teknisen lautakunnan äänestyspäätöksellä srT:ksi, mikä tarkoittaa sitä, että rakennuksella on rakennustaiteellisia, historiallisia tai kaupunkikuvallisia arvoja, ja jonka suojelu tulee selvittää asemakaavoituksen yhteydessä. (Kotiharju, 2016a.) Toisaalta nämä vaikuttavat olevan jatkuvassa muutoksen tilassa eläviä asioita. Esimerkiksi toinen näistä elokuvateattereista sai myöhemmin hyväksynnän suojelumerkinnän tiukentamisesta osayleiskaavaehdotuksessa, kun koettiin että aiempi äänestys suojelumerkinnän lieventämisestä oli vastoin asiantuntijaselvityksiä. (Kotiharju, 2017.)

Tällaista osayleiskaavaa varten on tarvittu useiden vuosien työtä asiantuntijoiden ja viranomaisten taholta. Varsinainen suojelupäätös tehdään vasta asemakaavavaiheessa. Kun kaupunginhallitus on käsitellyt osayleiskaavaa, kaava asetetaan nähtäville. Moni arvokkaaksi arvioitu rakennus on ilman suojelumerkintää, koska asemakaavat ovat vanhentuneita, jopa 1970-luvulla laadittuja. Maankäyttö- ja rakennuslaista löytyy velvoite vaalia kulttuuriympäristöä ja historiaa, selventää yleiskaava-arkkitehti Marjo Saukkonen. (Kotiharju, 2016a.)

Vaikka rakennusten suojelun voisi kuvitella lisäävän vain omistajien taakkaa, ei se välttämättä ole sitä. Kunnilla on kaavoitusmonopoli sen tuomine velvollisuuksineen. Lain mukaan historiallisia ja rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia ja kaupunkikuvaa kuuluu vaalia. Rakennukset tulee myös lain mukaan pitää kunnossa. (Kotiharju, 2016b.)

Kahlattuani läpi sanomalehtien mikrofilmejä sekä joitakin säästettyjä niteitä vuosilta 1976-1977 jonka päätin ajallisesti rajata otokseeni, tuli ilmi etteivät puutalojen silloiset saneeraukset olleet esillä läheskään niin paljon, kun olisi voinut kuvitella. Heinäkuussa 1977 ilmestyi pieni juttu keskustan puutaloalueen saneerauksista, joka liittyi Kannelkadun välittömään läheisyyteen. Tekstissä, jonka kirjoittajaa ei yhteydessä mainittu, kerrottiin Peltolan rajanaapurien eli Tykki - Kiviharjun alueiden saneerauksista. Kannelkatu alkaa Kiviharjun rajalta. Peltolaan ulottuvat saneeraukset oli jätetty mainitsematta, vaikka ne vietiinkin myös siellä loppuun samana syksynä. Tältä kyseiseltä alueelta ei löydy juuri mitään dokumentteja. Jos nämä muutamat pienet jutut monen tunnin kahlaamisella löysinkin, ovat nämä tulleet vastaan aikaisemmin internetin sosiaalisen median ryhmässä. (Oli kerran Lappeenranta.)

Saimaan sanomissa on mainittu pienessä jutussa Imatran keskustan puutalojen katoamisesta ja otettu esille pohdinta kannattaako vanha purkaa uuden tieltä vai kunnostaa. Jorma Nerkon toimittamasta paikallislehti Etelä-Karjalasta löytyi pieni juttu vanhoista puutaloista joita oli kunnostettu sekä laajempi juttu jossa käsitteli niin Tykki - Kiviharjun alueen osittaista suojelua kuin uuden ja vanhan torialueenkin käyttöä. Samassa jutussa oltiin huolissaan muun muassa Pallo - Tyysterniemen alueen menettämisestä pienteollisuusalueeksi, jollaiseksi se on tähän päivään tultaessa muuttunutkin. Jutussa oli myös maininta alkaneista museokokouksista ja niiden tarpeellisesta jatkamisesta. Kokouksessa oli esitelty laki kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten suojelusta. Ilman tätä liikettä Lappeenrannassa ei välttämättä olisikaan jäljellä edes näitä muutamia historiallisia rakennuksia. Kun ottaa huomioon sanomalehtien merkittävän aseman mediassa aikakaudella ennen internetiä ja otokseni suhteellisen laajuuden, tämä aihetta käsittelevien juttujen määrä on mielestäni todella vähäinen.

5 Lopuksi

Jokaisella kaupungilla on yleisistä, melko samansuuntaisista muutoksista huolimatta erilainen sydän: kaupungin keskusta. Siihen, millainen se on, vaikuttaa

moni asia. Mainittakoon esimerkkeinä vaikkapa kaupunkikohtaiset rakennustyyli-
lit, kulttuurit, paikalliset elinkeinot, ilmasto ja sekin, mitä kaupunkisuunnittelusta
vastuussa oleva henkilöstö arvostaa. Kenties suurimmat vaikuttajat ovat lopulta
tähän ympäristöön mukautuvat ihmiset; kaupungin asukkaat ja näiden muuttoli-
ike kaupunkiin, kaupungissa ja kaupungista.

Maisemia rakentuu, kukoistaa, rapistuu ja katoaa uusien tieltä. Tämän huomaa
hyvin palatessaan esimerkiksi johonkin vanhaan, tuttuun paikkaan vuosien ku-
luttua. Ennen niin tutulla alueella liikkuminen voikin yllättäen tuottaa hankaluuk-
sia, kun tiet ovat muuttuneet ja liikennesäännöt vaihtuneet. Entinen hiljainen
esikaupunkialue onkin ajautunut osaksi laajentunutta, vilkasta keskustaa.

Kaupungit kehittyvät hyvin samantyylisten mallien mukaan. Tyypilliset esikau-
punkialueet, kauppakeskukset globaaleine liikeketjuineen, hotellirakentaminen
ja muut modernit uudisrakennukset julkisine ulkotiloineen eivät varsinaisesti
vaikuta kovin puoleensavetäville. Samankaltaiset piirteet toistuvat paikasta riip-
pumatta, ilmestyen kuin sienet sateella yhtenäistämään pikkukaupunkeja ympä-
ri maailman. Tällaiset kaupungit vailla historiaa tuntuvat persoonattomilta.

Suomikin on suhteellisen nuori valtio, jossa omaa kulttuuria ei ehkä vielä ole
opittu arvostamaan, taloudellisten ja teknokraattisten arvojen ohittaessa kulttuu-
riset arvot. Kulttuurimaissa on ymmärretty ihmisen asuin- ja elinympäristön laatu
sekä aistittavissa oleva ajallisen jatkuvuuden merkitys. (Eerikäinen 2002, 90.)
Vanhan rakennuskannan yltiöpäinen purkaminen korjaamisen ja uudelleenkäy-
tön sijaan häivyttää kaupungeista näiden omintakeisuuden ja rakenteellisen
identiteetin. Tähän on alettu vuosien 1973-1974 energiakriisin mainingeissa
kiinnittää huomiota vanhempien rakennusten energiatalouden sekä rakennus-
materiaalien hinnan nousun ohessa (Eerikäinen 2002, 59).

Jotkut rakennustyyli-
lit ovat mielestäni lähes kokonaan kadonneet, koska säilyt-
tämistä ei ole osattu aikanaan harkita. Eri aikakausien tyylejä on nykyään mah-
dotonta enää edes ylläpitää varsinaisessa uudisrakentamisessa, koska hinnoit-
telun vuoksi rakentamisesta on karsittu esimerkiksi käsityö ja siihen tarvittava
koulutus lähes kokonaan. Rakennuksista, niiden materiaaleista ja rakentami-

sesta on tehty mahdollisimman yksinkertaista, edullista ja nopeaa. Tämän vuoksi olisikin tärkeää säilyttää ja pitää kunnossa edes joitakin harvinaisia esimerkkejä vanhoista rakennustyyleistä.

Yksi hyvä esimerkki näistä vanhoista tyyleistä on Lappeenrannassa sijaitseva Kinnusen talo, joka edustaa jugendin alkuvaihetta ja vaikkapa sitä vastapäätä sijaitsevat hieman uudemmat 20-luvun klassismia edustavat Lappeenrannan Energian korttelin suojelurakennukset. Rakennukset luovat osaltaan ympäristöön myös esteettistä puolta, mikä lisää positiivista ilmapiiriä ja viihtyvyyttä. Toisaalta suojelua vastustavat vetoavat tässäkin kohteessa esimerkiksi siihen, että suojelu estää korttelin kehittämisen. Vastakkaisella kannalla olevat kaupunkilaiset taas muistuttavat, että kyseinen rakennus on esimerkiksi äänestetty Lappeenrannan kauneimmaksi rakennukseksi, se on kaupunkilaisille tuttu ja rakas. (Kotiharju 2016c.)

Kaupunkimaisema merkitsee ihmisille eri asioita: Siihen on tallentunut muistoja yksilön henkilökohtaisesta kokemuksesta (Maaranen 2010, 18). Ympäristökokemukseen vaikuttavat paikallishistoriantuntemus, muistot, mielikuvat ja edeltävät kokemukset. (Kummala 2013, 14.) Katoaako kyky tehdä havaintoja kun paikkaan tottuu? Tutuksi muodostuneita, lähellä olevia asioita ei nähdä niin tarkasti. Fiktio voi esittää katsojalle tutut paikat uudella tavalla. (Wacklin & Rosenthal 2015, 483.) Olisikin mielenkiintoista tutkia kaupunkeja vaikkapa vielä paluumuuttajien silmin. Onko heidän kotikaupungistaan jäljellä mitään siitä, josta he kaupunkinsa muistavat? Mikä yleensäkin sai heidät aikanaan lähtemään, ja onko jokin saanut heidät mahdollisesti jossain elämänvaiheessa palaamaan?

Kaupunkimaisema merkitsee ihmisille eri asioita: Siihen on tallentunut muistoja yksilön henkilökohtaisesta kokemuksesta (Maaranen 2010, 18). Ympäristökokemukseen vaikuttavat paikallishistoriantuntemus, muistot, mielikuvat ja edeltävät kokemukset. (Kummala, 2013, 14.) Katoaako kyky tehdä havaintoja kun paikkaan tottuu? Tutuksi muodostuneita, lähellä olevia asioita ei nähdä niin tarkasti. Fiktio voi esittää katsojalle tutut paikat uudella tavalla. (Wacklin & Rosenthal, 2015, 483.) Olisikin mielenkiintoista tutkia kaupunkeja vaikkapa vielä paluumuuttajien silmin. Onko heidän kotikaupungistaan jäljellä mitään siitä, josta

he kaupunkinsa muistavat? Mikä yleensäkin sai heidät aikanaan lähtemään, ja onko jokin saanut heidät mahdollisesti jossain elämänvaiheessa palaamaan?

6 Pohdinta

Mitä tästä opinnäytetyöstä sitten minulle selvisi? Lähtökohtana mainittakoon, että minulla oli alun perin käsikirjoituksesta vain ajatus, jota tuki sekalainen valikoima hataria muistikuvia tästä puutaloalueesta eikä minkäänlaista käsitystä siitä, mitä alueelle loppujen lopuksi tapahtui ja miksi. Lähtiessäni avaamaan Lappeenrannan historiaa kyseiseltä aikakaudelta, selvisi tämä koko ilmiö itsellenikin hieman laajemmin.

Tämän käsikirjoituksen ja siihen liittyneen taustatutkimuksen myötä olen kiinnostunut ja herännyt arvostamaan vielä entistäkin enemmän asioita, jotka eivät ole mitattavissa rahalla. Olen ehkä alkanut miettiä aiempaa enemmän tekemämme, ajatuksiamme ja kuvitelmiämme siitä, mikä on tärkeää. Eri vuosikymmeniltä on erotettavissa sekä toisistaan poikkeavia että toisaalta hyvin samankaltaisia käsityksiä ja uskomuksia esimerkiksi yhteiskunnasta, ihmisoikeuksista ja ympäristöasioista. Peilaamalla näitä nykyaikaan on mahdollista hahmottaa tulevaisuudennäkymiä ja kyseenalaistaa tämänpäiväisiäkin uskomuksiamme. Osittain tiedostamme paljon sellaista, mikä on haitallista vaikkapa ympäristölle. Toisaalta tiedossamme on sekin, mikä jarruttaa näitä korjausliikkeitä, emmekä edelleenkään pysty tekemään asioille mitään.

Tarinan koostaminen ja muokkaaminen tarinamuotoon käsikirjoitukseksi osoittautui haasteelliseksi tehtäväksi. Toisaalta tämä antoi myös mahdollisuudet luovempaan toteutukseen. Mielestäni oli tärkeää tutustua aiheeseen mahdollisimman yksityiskohtaisesti ennen tarinan kirjoittamista ja sen aikana. Useassa eri lähteessä korostettiin ennakkotyön ja pohjatietojen hankkimisen tärkeyttä.

Taustatietoa hankittuani tutustuin vielä käsikirjoittamiseen muokatakseni tapahtumia fiktiivisen tarinan muotoon. Muodostettuani henkilöhahmoja ja sijoitettuani

heidät tähän jo olemassa olevaan tapahtumaan tarina alkoikin elää ja saada juonen sekä rakenteen. Toki sitä tarvitsi muokata vielä paljon, ennen kuin siitä tuli sellainen, jota voi kutsua jollain tavalla valmiiksi.

Se, miksi tämä tarina piti mielestäni kirjoittaa, tuli intohimosta käsitellä itselle jollain tavalla tärkeäksi kokemaansa aihetta ja löytää mahdollisia vastauksia siihen, miksi sen on kokenut niin tärkeäksi. Elokvakäsikirjoitus osoittautui inspiroivaksi formaatiksi joidenkin tunnetilojen ja muistojen tarkasteluun. En koonnut ja kirjoittanut tätä varsinaisesti mitään tuotantoa silmällä pitäen, vaan ensisijaisesti omasta halustani luoda jotain sellaisesta aiheesta, jonka koin tärkeäksi ja jota halusin tuoda esille herättääkseni keskustelua.

Käsikirjoitukseni omistan Lappeenrannan Peltolan alkuperäisen kaupunginosan muistolle.

Lähteet

- Aaltonen, J. 1993. Käsikirjoittajan työkalupakki. Helsinki: Valtionhallinnon kehittämiskeskus. Painatuskeskus.
- Aaltonen, J. 2007. Käsikirjoittajan työkalut. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Alasuutari, P. 2007. Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus. Gaudeamus.
- Eerikäinen, A. 2002. Tykin tarina. Laukaa.
- Erat, B. 1994. Ekologia ihminen ympäristö. Helsinki: Gummerus.
- Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.
- Finlex. Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta. 29.7.1977/603.
- Friman, K & Töytäri, J. 2015. Sinun vuotesi 1976. Positiivarit Oy.
- Harju, J. 2016. Suutarien puutalot vaihtuivat elementtikortteleiksi. Helsingin Sanomat 10.12.2016.
- Junttila, U-K., Ruusu-Viitanen, L. 2012. Hyvä kaupunkiympäristö parempi elämä. Suomen rakennusmedia Oy
- Kiesi, A. 10.-20.6.2016 Haastattelu.
- Kiesi, P. 10.-20.6.2016 Haastattelu.
- Kopra, P & Salmi, M. 1984. Asukas ja asemakaava. Jyväskylä. Gummerus.
- Kortteinen, M. 1982. Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki. Otava.
- Kotiharju, A. 2016a. Suojelu säästää historian kerroksia. Etelä-Saimaa. 27.11.2016.
- Kotiharju, A. 2016b. Kinnusesta kiinni. Etelä-saimaa. 2.11.2016.
- Kotiharju, A. 2016c. Kinnusen talo halutaan purkaa. Etelä-Saimaa. 26.10.2016.
- Kotiharju, A. 2017. Nuijamies saa sittenkin vahvan suojelumerkinnän. Etelä-Saimaa. 13.4.2017.
- Kummala, P., (Toim. A-M. Forss & T. Rannisto.) 2013. Kaupunkien estetiikka. University Press Of Eastern Finland.
- Laari, A. 5.-6.1.2017. Chathaastattelu.
- Leino, T. 2003. Sanoista eläviä kuvia. Helsinki: Otava.
- Maaranen, P., Salmela, U., (Toim. L. Lohtander & L. Saressalo.) 2010. Kulttuuriympäristöni. Suomen Kotiseutuliitto.
- Moilanen, R. 2014. Oli Kerran Lappeenranta 27.11.2014. Kannelkatu <https://www.facebook.com/groups/olikerranlappeenranta/> Viitattu 6.6.2016.
- Mäkelä, M., Vuorio, M., Isomäki, R., Aitoaho, H., Kuisma, J., Lodenius, S., Mattila, I., Teppo-Pärnä, V., Korhonen, T.& Ristikartano, L. (Toim.) Kuisma, J. 2012. Asumisen vapaus. Helsinki. Talonpoikaiskulttuurisäätiö.
- Niinisalo, S. 2004. Takapihasta kaupungin helmeksi. Lappeenrannan Linnoituksen restaurointityön vaikutustutkimus. Lappeenranta. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
- Nikkinen, A. 2015. Teoksessa Vacklin, A & Rosenvall, J. Käsikirjoittamisen taito. Helsinki: Like

- Nyytäjä, O. 1984. Aiheensa näköisestä dramaturgiasta. Teoksessa Rosma&Co. Elokuvadramaturgian salaisuudet. Hyvinkää: Suomen elokuvasäätiö. 152-160.
- Ohlin, L. Teoksessa Sundstedt, K. 2009. Kirjoita elokuvaksi. Kansanvalistusseura. 52.
- Palttala, P. Työväestön tilalle muutti valkokaulusväkeä. Helsingin sanomat. 10.12.2016.
- Piiparinen, H. 3.11.2005. Tarinaa Peltolan kujista ja kaduista. Peltolan asukasyhdistys. Viitattu 22.6.2016.
- Rosma, J. & Co.1984. Elokuvadramaturgian salaisuudet. Hyvinkää: Suomen elokuvasäätiö.
- Siltanen, J. 2003. Tarina sähköisissä viestimissä. E. Hirvonen(Toim.) Käsikirjoittaminen. Helsinki: Art House.
- Sinkko, J. 21.6.2016. Chathaastattelu.
- Sommar, H. 03.05.2013. 1970-luvun Suomi ulkomaisen toimittajan silmin. YLE-Elävä arkisto. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/05/03/1970-luvun-suomi-ulkomaisen-toimittajan-silmin>. Viitattu 10.6.2016.
- Sundstedt, K. 2009. Kirjoita elokuvaksi. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Syrjänen, O. 2005. Osallistuminen vuorovaikutus muutoksenhaku kaavoituksessa. Rakennustieto Oy.
- Vacklin, A., Rosenvall, J., Nikkinen, A. 2007. Elokuvan runousoppia. Helsinki: Like.
- Vacklin, A. & Rosenvall, J. 2015. Käsikirjoittamisen taito. Helsinki: Like.
- Valtavaara, M. 2016. Hävitysvimmassa purettiin puutaloja jopa öisin. Helsingin Sanomat. 3.12.2016.
- Wenders, W. 1989. Kuvien logiikka. Helsinki: Like.
- Wikipedia, Pakkolunastus. 2017. [https:// fi.wikipedia.org/wiki/pakkolunastus](https://fi.wikipedia.org/wiki/pakkolunastus). Viitattu 20.4.2017.
- Yapp, N. 2000. The Hulton Getty Picture Collection 1970s. Könemann.
- Ympäristöministeriö. 2000. Opas 12 Asemakaavamerkinnot ja -määräykset.

INTIAANIEN HAUTAUSMAA

Tuula Kiesi

INT. TOIMISTORAKENNUS 2016-LUVULLA - PÄIVÄ

Kaupungin arkkitehti PERTTI REHUVAARA(45) ja museoviraston edustaja SAIMA KARILUOTO(47) istuvat toimistorakennuksen neuvottelutilassa. Pöydän toisessa päässä istuvat liikemies TEUVO RAANANEN(62) ja rakennusliike HUILUSEN edustaja JARKKO HUILUNEN(59).

PERTTI REHUVAARA

Meillä on siis tällainen selvitystä vaativa asia tästä korttelista osayleiskaavaehdotukseen liittyen.

TEUVO RAANANEN

Niin, miten on mahdollista, että omistukseeni siirtyneellä tontilla sijaitseva rakennus on kaavoituksessa ehdotettu suojelluksi ilman tietoani asiasta?

JARKKO HUILUNEN

Paikalle on jo pitkään kaavailtu tornitaloa johon on siirtymässä laajentuvan ravintolaketjun toimitilat sekä luksusasuntoja. Jätämme kaavamuutoshakemuksen ja ehdotamme tuon suojelumerkinnän poistamista.

SAIMA KARILUOTO

Ehdotus on lähtöisin alunperin kaupunkilaisten toimesta. Kyseisen jugend-tyyppisen rakennuksen sisäpihalla toimii perinteinen, kaupunkilaisten sekä matkailijoiden suosima kahvila-konditoria. Lisäksi rakennuksella on kulttuurihistoriallista arvoa. Meidän täytyy luonnollisestikin hieman arvioida asiaa ennen päätösten tekoa.

PERTTI REHUVAARA

Alueen ympäristössä sijaitsee jo runsaasti ylihinnoittelun takia tyhjilleen jääneitä asuin- ja liikehuoneistoja. Uusille ei näyttäisi olevan tällä hetkellä edes tarvetta.

TEUVO RAANANEN

Ette nyt oikein taida ymmärtää asiaa. On turhaa seistä

kehityksen tiellä ja haikailla
menneitä. Menkää vaikka itse
paikalle katsomaan sitä mörskää.

Raananen päättää keskustelun kääntäen katseensa
älypuhelimensa näytölle samalla pyyhältäen ulos Huilunen
tiivisti vanavedessä. Hissin ovi kolahtaa, ja koko
kerrokseen tulee hiljaista. Jostain alhaalta kuuluu
vaimeaa liikenteen melua.

SAIMA KARILUOTO
Menemme kai sitten paikalle.

EXT. LAPPEENRANTA - ILTAPÄIVÄ 2016

Ilmassa leijuu jättikokoinen hampurilaisravintolaketjun
ilmapallo. Näkyä säestää rummutus ja kova hälinä. Palloa
kohti ammutaan palava nuoli ja pallo puhkeaa. Kadulla on
käynnissä mielenosoitus vanhan jugend-tyyppisen
rakennuksen edessä. Jugend-taloon on ripustettu suuren
hampurilaisravintolan banderolli, jossa ilmoitetaan
ketjun suunnittelevan kyseiselle paikalle uutta
toimipistettä. SAIMA ja PERTTI tulevat paikalle mustalla
autolla joka parkkeeraa keskelle väkijoukkoa kadun
laitaan. He nousevat autosta ulos.

SAIMA
Taitaa olla oikee osote.

PERTTI
Siltä näyttäis.

Henkilöt kävelevät kohti taloa väkijoukon läpi. Yksi
MIELENOSOITTAJA (19), ottaa askelia taaksepäin, törmää
Perttiin ja katsoo häntä hetken päästä varpaisiin.

MIELENOSOITTAJA
Työ pukumiehet ette aattele ku
rahaa.

Pertti ja Saima vilkaisevat toisiaan edeten kiireesti
pois tilanteesta, katsahtavat nopeasti julkisivua kohti
ja menevät portista sisäpihalle. Kivitalon sisäpihalla
näkyvät pieni puutalo jossa sijaitsee kahvila. Tunnelma
muuttuu julkisivun hälinästä rauhalliseksi. Kivetyksellä
on muutamia terassipöytiä ja pieni puutarha jossa kasvaa
vielä syksyn viimeisä PUNAISIA kukkia. Massiivisen,
puusta veistetyt toteemipaalun ympäri kiertää
köynnöskasvi. Muutamia pudonneita lehtiä pyörii maassa.
Pikku ikkunoista loistaa lämmin, kutsuva valo.

SAIMA
Tiestitkö et tää kahvila on joku
puutalo keskellä pihaa?

PERTTI

En.

Saima ja Pertti menevät kahvilaan. Tiskin takana häirii KAHVILAN MAIRE (57), keskeyttäen korvapuustien asettelun vitriiniin.

SAIMA

Kaksi kahvia.

KAHVILAN MAIRE

3 euroa.

SAIMA

Kiitos. Onpa kodikas kahvila, yllättävässä paikassa.

KAHVILAN MAIRE

Kiva saada uusia asiakkaita.

SAIMA

Jännittävää, että sisäpihalta löytyy tällainen rakennus. Tulimme katsomaan suojeltavaksi ehdotettua korttelin kulmaa.

KAHVILAN MAIRE

Tää nyt on tämmöne kaupungin sydän. Miun elämäntyö. Ollaan varmaan vähän niinkun unohduttu tänne. No, pian on lähtö lähellä.

SAIMA

Mie oon tainnut asua näillä nurkilla joskus 70-luvulla.

KAHVILAN MAIRE

Missäpäin?

SAIMA

Kannelkadulla... Se taitaa olla tässä lähikulmilla.

KAHVILAN MAIRE

(Heittää hymyn)

Peltolan likkoi.

Saima ja Pertti hakeutuvat pöytään. Saima tuijottaa kahvikuppiin hämmentäen seosta lusikallaan.

PERTTI

Ai sie oot joskus asunu täälläpäin?

SAIMA

Siitä on aikaa. Muutettiin puutaloalueen saneerauksen tieltä muistaakseni jo heti Tukholmaan.

Nyt on tuntunut ihan
mielenkiintoiselta palata
takaisin.

PERTTI

Eikös Tukholmassa paikallinen
historia ja rakennuskanta ole
ihan omaa luokkaansa?

SAIMA

Totta, tuo historian näkyminen on
asia, jota soisi näyttäytyvän
voimakkaammin kaikkialla.

PERTTI

Muistatko muuten mitään siitä
Lappeenrannasta josta lähdit?

SAIMA

(Vilkaisee ulos ikkunasta,
toteemipaalu tuijottaa
takaisin terassialueelta.)
Täytyy myöntää, et tosi vähän.
Täällä on muutamia paikkoja,
jotka tuntuu tutulta... Ehkä
enemmänkin joltain unelta. Tosi
paljon on kyllä miljöökkin
muuttunut.

Saima katsoo hetken ympärilleen ja naurahtaa sitten.

SAIMA

Tää kahvilaki tuntuu tutulta,
vaik oon kyl varma et en oo
täälläkään varsinaisesti koskaan
käynyt.

PERTTI

Koko ikäni täällä asuneena en ite
oo kyl huomannu et täällä olis
mikään koskaan muuttunut.

Saima ja Pertti ovat juoneet kahvinsa.

SAIMA

Mie taijan pyörähtää tuossa
vanhoilla kulmilla. Nähään
maanantaina.

PERTTI

Okei. Viikonloppuja.

SAIMA

Kuin myös.

Saima kävelee muutaman korttelin päähän katsellen
ympärilleen. Paikalla sijaitsee symmetrinen
pienkerrostaloalue. Saima istahtaa penkille kietoen

tiukemmin punaista villahuivia kaulansa ympärille. Hän katsoo Kannelkadun kylttiä, ja kohtaa jossa oli joskus puutaloja sekä portti. Hän sulkee silmänsä. Kuva portista alkaa hahmottua, kaikkialla vallitsee hieman utuinen, keltainen valo, vihreää nurmikkoa ilmestyy betonin tilalle, värit kirkastuvat hieman.

EXT. KANNELKATU/PIHA - PÄIVÄ 1977

Aurinko paistaa. SAIMA(8) juoksee kohti PORTTIA. Hänellä on ruskeasta pakkauspahvista itse tehty "poppamiestyypinen" naamio kasvoillaan. Hän kiertää talon kadunpuoleista pengertä avonaisesta portista pihaan juosten, näemme talon seinustalla kukkapenkit joissa kasvaa paljon PUNAISIA kukkia. Saima jatkaa juoksuaan kädet ilmassa, huutaen, keskelle kukkivan syreenipuun alla olevaa yhtenäistä lapsijoukkoa, jotka hajaantuvat joka suuntaan juosten ja kiljuen. Auringon kultainen valo siivilöityy vihreiden oksien läpi. Joka puolella vilisee kirkuvia ja nauravia lapsia. Saima pysähtyy ja riisuu naamion. Lähellä oleva lapsi, IIRO(7) tuijottaa Saimaa ärtyneenä.

IIRO

Sie oot iha outo.

SAIMA

Miusta oli hauskaa.

IIRO

Miust ei ollu.

SAIMA

Meniks pikkusel Iirol pissit housuun?

Lapset jäävät pihalle. Saima heittää pahvinaamarin maahan ja kulkee kohti piha-alueen reunaa pysähtyen puisen aidan viereen. Pensaiden välissä harvasta puuaidasta puuttuu pari lautaa, josta hän sujahtaa naapurin pihaan.

INT. NAAPURIN PIHAVAJA - PÄIVÄ 1977

KALLE(12)vuolee vajassa linnkuveitsellä oksaa, johon tulee terävä kärki ja lovi perään. Hänellä on nipussa jo kasa valmiita nuolia itse tehtyyn jousipyssyyn. Aurinko paistaa sisään parista sameasta ikkunaruudusta, paljastaen vajassa leijuvan pölyn. Viereisen autokorjaamon pihaan kytketty koira alkaa haukkua. Harvaan lyötyjen ovilautojen raoista vilahtelee

auringonvaloa ja liikettä, kun joku kulkee vajan ulkopuolella heinikossa kahlaten, HAKATEN oveen.

KALLE

Tunnussana!

SAIMA

Intiaanit!

KALLE

Tunnussana kaks!

SAIMA

Arosudet.

Kalle sysää nuolen kasaan ja siirtyy vajan ovelle avaten säpin.

SAIMA

Miks myö ollaa intiaaneja?

KALLE

Koska... ollaa.

SAIMA

Ai inkkareita? Vai susia?

KALLE

Se eka on mein virallinen tunnussana. Mut se toka on se, mitä ei saa paljastaa ulkopuolisille.

Saima istahtaa pölkyn päälle, jota käytetään halkojen hakkaamiseen. Hän ottaa jousen käteensä venyttäen sitä. Seinälle on kiinnitetty hieman rypistynyt, haalistunut kuva, jossa sarjakuvasankari BECOS BILL ratsastaa lassoa heiluttaen, taustalla vuoren laella ulvova susi. Kyseisiä sarjakuvalehtiä lojuu pitkin verstasta Korkeajännityslehtien seassa. Sivut ovat menneet silmuille ahkerasta selaamisesta ja käpertyneet kosteudesta.

SAIMA

Aika hyvä jännite.

KALLE

Näreestä tulee just hyvä.

Saima asettaa jousen viereiselle verstpöydälle jonka reunalle on aseteltu PIENIÄ MUOVISIA INTIAANIHAHMOJA, ja kaivaa taskustaan muutaman, hieman nuhjaantuneen variksen sulan alkaen suoristella ja asetella niitä riviin pöydälle ja lopulta yhtä päähänsä.

SAIMA

Mie oon taas löytäny uusii.

KALLE

Hyvä. Hei, lähetää vakoilee!

Saima ja Kalle pujottavat keräämiään sulkia päähänsä, kietovat punaiset nauhat käsivarteensa, keräävät jouset ja nuolet mukaansa ja poistuvat vajasta.

EXT. PIHA-ALUE - ILTAPÄIVÄ 1977

Saima ja Kalle kulkevat jousipyssyjen kanssa ja jäävät vajojen väliin, pitkien heinien taakse tarkkailemaan pihaa. Pihalla naapurin HULDA(55), aina hienosti laittautunut vanhempi rouva, asettelee vaaleassa hellehatussaan valkoisia lakanoita narulle kuivumaan. Viereisen talon vajanseinän vierustalla varjossa on puupenkki, jolla istuu ruskeisiin sarkahousuihin ja kellastuneeseen puuvillapaitaan sonnustautunut lätsäpäinen VANHA-VILJO(62) olutta hörppien.

HULDA

Siekää et Viljo muuta osaa tehdä
ku aamusta iltaa kaljaa kitata.

Vanha-Viljo ärtyy yksityisyytensä rikkoutumisesta, ja kääntää katseensa pois.

Hulda tuhahtaa jatkaen pyykkiensä oikomista naruille. Saima ja Kalle lymyilevät heinikossa vakoillen piha-aluetta.

KALLE

Hulda tuomitsee kaikki.

SAIMA

Vanha-Viljo ei oo muutes koskaan
hymyilly.

KALLE

Iskä sano et se on vissii ollu
sodas eturintamal.

Saima ja Kalle hiipivät hiljaa vajan taakse.

SAIMA

Mist tei iskä nii päättelee, eihä
Vanha-Viljo koskaa ees puhu
kenellekkää.

KALLE

Myö käyää samalla saunalla
Lauantaisin. Sillä on koko roppa
täys kuoppia. Kranaatinsiruja
kaivettu pois. Iha seulana on
koko ukko!

SAIMA

Mikä se kranaatinsiru on?

KALLE

(Huitoo fanaattisesti)

Ku kranaatti räjähtää ni
sirpaleet lentää. Siin menee
kaikki tohjoks!

Kalle laskee jousipyssyn maahan ja poimii kiven. Hän heittää kiven vajan kulman taakse ja vetäytyy seinän viereen.

KALLE

Jos tuo ois ollu oikee kranaatti
se olis nyt räjähtäny!

Saima poimii myös kiven maasta ja tuijottaa sitä mietteliäänä jousipyssy olallaan.

INT. KAUPUNGINTALO - 1977

Vasara PAMAHTAA pöytään, kun päädyssä pönöttävä RAHNASTO(60) avaa kokouksen. Salissa istuu pitkän pöydän ääressä joukko tummiin pukeutuneita henkilöitä. Kahvi höyryää kupeissa. Huonetta hallitsee vahva sininen tupakan savu. Pöydän vastakkaisessa päädyssä on vadilla pullasiivuja sekä kakku, jossa lukee "yhteistyöterveisin" KATINPORAN rakennusliikkeen nimi.

RAHNASTO

Olemme aloittamassa myös
Kannelkadulle ulottuvan
maa-alueen lunastuksen ja sitä
seuraavan saneerauksen. Oliko
tästä nyt huomautettavaa?

MALLASHOVI

Kyllä on. Olen ehdottanut että
pieni puutaloalue säästettäisiin
edes osittain. Rakennukset ovat
arvokas muisto ajoilta joilta
kaupunki on selvinnyt.

KORJALAINEN

Tämä osahan piti alunperin
säästää. Nyt useiden paikallisten
pienyrittäjienkin tilat jäävät
pelkästään asuinkäyttöön
tarkoitettun alueen alle.

RAHNASTO

Tää on kuulkaa nykyaikaa. Kyllä
tämänkaltaista rakennemuutosta

tarvitaan.

MALLASHOVI

Osa vanhoista, Terijoelta siirretyistä puuhuviloista on tilavia, kauniita ja edelleen hyväkuntoisia. Tarvitseeko koko pinta-alaa jyrätä kerralla matalaksi?

HUURULA

Vastustan ehdotusta. Ei kaikki laho ole antiikkia. Keskustan asemakaava kaipaa nimenomaan uudisrakennuksia ja modernia kaupunkimaista ilmettä.

KORPIKUUSI

Ja tehokkaampaa tilankäyttöä. Yhteistyössä Katinporan kanssa saamme nostettua tonttien tehokkuuslukua huomattavasti.

KORJALAINEN

Jos on duunarit joskus onnistunu jotai työllä hankkimaa niin kyllä se näköjään osataan niiltä aina tarpeen vaatiessa riistää.

RAHNASTO

Eiköhän asia ole käsitelty. Tästä aiheesta on turha jatkaa.

Rahnasto sujauttaa käsistään ruskean kirjekuoren kokouspöytäkirjan alle, ja paukauttaa kokouksen päättyneeksi.

EXT. KANNELKATU/PIHA - 1977

Saima seisoskelee pihalla seurueessa, johon kuuluu PIKKU-LASSI(7), HEIDI(7) ja Iiro. Lapset piirtelevät jaloillaan hiekkaan teitä leikkiautoille. Maassa on levällään pieniä matchbox-autoja. Hiekassa ryömii iso koppakuoriainen.

HEIDI

Hyi helvetti mie inhoon noita!

IIRO

Tapa se!

SAIMA

Miks se pitäs tappaa? Anna sen mennä.

IIRO
Toi puree iha hiton kovaa.

SAIMA
Ei se pure jos et ite sitä
kiusaa.

Iiro polkee koppakuoriaista hiekkaan jalallaan. Heidi väistää tapahtumaa siirtyen taka-alalle.

IIRO
Kuka pelasti, haha, toi ei tee
enää mitään.

SAIMA
Se ei tehny siulle mitää.

IIRO
No ois se voinu purra.

SAIMA
Idiootti.

PIKKU-LASSI
Hei tuol on joku uusi kaveri.

Pihan laidalla seisoskelee punatukkainen,
pisamanaamainen, kalpea, jalat mustelmilla ja hyvin laiha
PAAVO(9) keskeneräinen lennokka käsissään. Hiukset
hapsottavat, niitä on leikattu keittiösaksilla rouhien.

IIRO
Taas jotai uusii.

HEIDI
Mei äiskä sanoo et tänne muuttaa
nykyää vaa levotonta sakkia.

IIRO
Nii meiänkii äiskä sano.

Saima menee Paavon luokse.

SAIMA
Kuka sie oot?

Paavo kääntelee käsissään lennokkia ja vilkaisee sitten
Saimaa, kääntäen katseensa taas käsissään olevaan
lennokkiin.

PAAVO
Paavo.

Saima vilkaisee taakseen kohti lapsia, jotka lähtevät
kävelemään pois päin.

SAIMA
Hieno toi siu lentsikka.

PAAVO
Haluisit sie nähä miun
lentokonevarikon? Mie sain sen
just valmiiks!

SAIMA
Vaikka.

Kaksikko menee valkoisen talon päädyssä olevasta ovesta
sisään.

INT. PAAVON KOTI 1977

Paavo ja Saima saapuvat Paavon huoneeseen joka on
huoneiston perällä. Ikkunan edessä on pahvisesta
kenkälaatikosta valmistettu "halli" jossa lukee "HUOLTO".
Hallin seinät on päällystetty viirukkaalla ruskealla
paperilla, Alkon paperipusseilla. Erittäin taidokkaasti
valmistettu yksityiskohtainen rakennelma on sijoitettu
ruskeasta pahvista valmistetulle alustalle joka esittää
lentokenttää. Paavo asettaa käsissään olleen koneen
hallin edustalle.

PAAVO
Mie oon rakentanu tätä lennokkii.
Koht se on valmis ekalle
lennolle.

SAIMA
Pysyyks se sit ilmas?

PAAVO
Sitä vois kyl testata.

SAIMA
Miten?

PAAVO
Sen vois ehkä koittaa laittaa
ilmaan jostain korkeelta. Näkis
miten kantaa.

Ovelta kuuluu kovaa RYSKETTÄ.

PAAVO
Isä tuli taas kesken päivän
kotii. Se on ryypänny. Siun pitää
nyt lähtee. Oota täs iha hiljaa,
mie sanon ku reitti on selvä.

Paavo hiipii kohti keittön ovea, kääntyy kohti Saimaa ja
laittaa etusormen suunsa eteen. Samalla kuuluu ROJAHDUS.
Kaverukset kurkistavat varovasti keittiöön. Lattialla
makaa naamallaan isokokoinen punakka mies. Ukko alkaa

kuorsata raskaasti työhaalarit päällään. Saima hiipii ovesta ulos.

INT. KEITTIÖ - PÄIVÄ 1977

Saima istuu kirjavalla, isokuvioisella vahakankaalla verhotun pöydän ääressä lusikoiden mannavelliä. ÄITI(29) selaa ikkunan ääressä postia. Käsissä on nippu kirjeitä joista yhteen hän kiinnittää huomiota, poimii nipusta, avaa ja jää katsomaan tekstiä vakavana. Saima katsoo äitiä.

SAIMA

Mitä nyt?

ÄITI

Syöhän nyt lautanen tyhjäksi.

Saima jatkaa vellin lusikoimista. Lautasen pohjasta alkaa paljastua kuva tsekkiläisen piirrossarjan Myyrästä. Saima siirtää lautasen syrjään, nousee pöydästä ja menee ulos.

EXT. KOTITALON PORTAAT - PÄIVÄ 1977

Sataa rankasti vettä. Saima istahtaa portaille odottamaan ja katsoo pihalle sateeseen. Sateesta lennähtää iso koppakuoriainen asettuen portaille Saiman jalkojen juureen. Saima siirtää varovasti jalkaansa. Molemmat ovat rinnakkain ja katsovat sateeseen. Sade laantuu. Koppakuoriainen lähtee jatkamaan lentoaan. Saima katsoo ilmassa lentoaan jatkavaa hyönteistä. Hyönteinen katoaa ilmaan. Naapurin pihapuun oksat tippuvat vettä sateen jälkeen. Koppakuoriainen laskeutuu vanhan mummon kädelle. Mummo seisoo hedelmäpuun alla. Puusta putoaa päärynä.

EXT/ PÄÄMAJA - ILTAPÄIVÄ 1977

Saima ja Paavo seisovat vajan ulkopuolella. Saima koputtaa oveen.

KALLE

Tunnussana!

SAIMA

Intiaanit!

KALLE

Kaks!

SAIMA
Arosudet.

Kalle aukaisee oven ja jää katsomaan Paavo.

KALLE
Kuka toi on?

SAIMA
Kerhon uus jäsen.

KALLE
Miehä sanoin et tunnussanoja ei
saa paljastaa ulkopuolisille!

Hetken aikaa kaikki seisovat hiljaa.

KALLE
Hittooko siihe jätte
toljottamaa. Miulla on hito hyvä
idea!

Vajan ovi sulkeutuu.

INT/PÄÄMAJA -ILTAPÄIVÄ 1977

Kalle sytyttää tupakan ja istahtaa korkealle verstaaspöydälle puhaltaen poskisavut kohti sameasta ikkunaruudusta kajastavaa auringonsädettä. Saima ja Paavo hakeutuvat istumaan halkopölkkyjen päälle. Kalle ojentaa Paavolle punaisen nauhanpätkän, jonka hän muiden tavoin solmii käsivarteensa. Variksensulat asetellaan hiuksiin.

KALLE
Tiiättehä työ sen Heelmä-mummun
jonka pihas on omenapuit?
Siellähä on se päärynäpuukii. Ne
päärynäthä on nimittäi nyt
kypsiä!

SAIMA
No mitä sit?

KALLE
Sitä tietenkii et myö lähetää nyt
päärynävarkaisii!

KANNELKATU, HEELMÄN PIHAN AITA - ILTAPÄIVÄ 1977

Kolmikko kuikuilee pihalle aidan takaa. Kauempana, taka-alalla naapurissa tien toisella puolella, on perheriita menossa. Pienikokoinen mies juoksee hädissään tielle.

SAIMA

Mie oon kuullu et Heelmä on oikeesti noita.

KALLE

Mite nii?

SAIMA

Sillä on pihassa erikoisia kasveja ja ihanku joku trooppine ilmasto vaik muualla on vaa pölystä hiekkää.

Poliisiauto kaartaa tielle ja pienikokoinen mies hyppää autoon. Tukevahko vihainen nainen joka juoksi miehen perässä pui nyrkkiä poliiseille jotka kuljettavat miehen pois.

KALLE

Meinaatsie et se keittää jotai taikakeittoa tuol jossai? HAHAH.

PAAVO

Jos se vaik taikoo meit... sammakoiks.

KALLE

Siehä se varsinaine sammakko oot. Tuostaha myö nyt mennää.

Kalle siirtää yhtä lautaa naulan varassa sivuun ja kolmikko etenee lauta-aidan raosta pihalle kasvillisuuden suojissa.

Joku katselee puutarhassa sijaitsevan mökin pieniruutuisesta ikkunasta pihaan, jossa 3 intiaaneiksi sonnustautunutta lasta ryömii heinikossa.

PAAVO

(Vilkuilee ympärilleen)

Tääl on jotekii aavemaista.

KALLE

Tuossa!

Rehottavien pensaiden keskellä kohoaa päärynäpuu. Hedelmiä on tippunut puun alle.

KALLE

Taskut täytee ja vähä äkkiä!

Heinikossa istuu sammakko, joka hypähtää kasvillisuuden sekaan.

EXT. KANNELKADUN KOTIPIHAN PORTTI/PIHA - ILTAPÄIVÄ 1977

Kalle jää portin toiselle puolelle Saiman ja Paavon livahtaessa portista. Kolmikko katsoo hetken toisiaan rautaportin läpi.

KALLE

Muistakaa sit, ei kannata kertoa mis oltiin.

Saima nyökkää, vilkaisten Paavoon joka katsoo kädessään olevaa päärynää tunkien sen taskuunsa. Lapsilla vaikuttaa olevan taskut täynnä hedelmiä. Saima ja Paavo hiippailevat ajoluiskaa pitkin pihalle. Pihalla on leikkiviä lapsia. Iltapäivän aurinko paistaa hiekalle saaden kiiltäväkylliset pikkukivet näyttämään tuhansilta pieniltä timanteilta. Lapset ovat tehneet hiekapihalle pitkiä, lähes koko pihan kiertäviä autoratoja. Paavo jatkaa matkaa kotiovelleen. Saima nousee puutalon rappuset ylös, avaa oven ja saapuu keittiöön.

INT. KEITTIÖ - ILTAPÄIVÄ 1977

Saima istuu pöydän ääressä täysi lautanen edessään. Hän pyörittelee hedelmiä taskuissaan. Ruoka ei maistu.

SAIMA

Voinko mennä vielä pihalle?

ÄITI

Sitku lautane on tyhjä.

Saima yrittää saada makaronivellin syötyä. Hän siirtelee ruokaa lautasella lusikallaan. Viimein lautasen pohjalta vellin alta alkaa paljastua pohjassa oleva myyrän kuva tsekkiläisestä animaatiosta. OVELLE KOPUTETAAN.

ÄITI

Ovi on auki.

Ovesta astelee haalareihin sonnustautunut mies, jolla on päässään keltainen rakennustyömaan kypärä. Hiki virtaa kosteista hiuksista miehen ohimoilla. Ruskeat turvakengät jättävät keittiön lattialle savisia jälkiä. Hän ojentaa äidille lapun.

RAKSA-UKKO

Suoritetaan tuos lähinurkil räjäytyksiä. Täs tiedottees ilmeenee ajankohat tarkemmi.

ÄITI

Taasko se alkaa?

RAKSA-UKKO

Lähemmäs tullaan. Nyt saattaapi
jo vähän ikkunatkii helistä.

RAKSA-UKKO poistuu, ovi sulkeutuu perässä. Äiti lukee lappua nojaten astiakaappiin hellan vieressä. Saima sysää tyhjän lautasen edestään ja poistuu pöydästä.

ÄITI

Mistä se tuota savea toi!?

Koko lattia on kurassa.

EXT. PIHA - MYÖHÄINEN ILTAPÄIVÄ 1977

SAIMA tulee pihalle, portailla näkyy vielä raksa-ukon saviset saappaanjäljet. Lapset ovat lähteneet. Piha on tyhjä. SAIMA menee piharakennuksen alakerran ovelle, jonne saappaanjäljet johtavat. Jäljet kulkevat ovelta ovelle. SAIMA koputtaa yhteen ovista. Oven avaa kirjailtuun tunikaan pukeutunut pitkähiuksinen HIPPINAINEN (19), jolla on tummat, pitkät, kiiltävät hiukset, jakaus keskellä päätä ja värikäs pirtanauha hiuksissaan otsapannaksi solmittuna.

HIPPINAINEN

Ja kukas sie oot?

SAIMA

Saima. Siehä näytät iha
intiaanilta! Voinks mie tulla
kylää?

SAIMA kurkkii ovesta sisälle uteliaana. HIPPINAINEN naurahtaa, he kävelevät eteisestä ovelta roikkuvien bambunpätkistä punottujen, tilanjakajana toimivien verhojen läpi pieneen keittiön ja olohuoneen yhdistelmänä toimivaan tilaan ja käyvät istumaan. Saima keikkuu tuolilla innoissaan heilutellen jalkojaan. Ikkunasta, jossa on ruskeankeltaiset, pienistä kirikkaista lasihelmistä punotut verhot, kajastaa muutama punertava auringonsäde. Hippinainen asettaa pöydälle lautasen jossa on pieniä kotitekoisia leivoksia.

HIPPINAINEN

Ota kakku.

Hippinainen nostaa akustisen kitaran nojatuolinsa viereisestä nurkasta ja alkaa soittaa. SAIMA sormeilee kakkupalaa, painaa pian päänsä pöytää vasten ja sulkee silmänsä kuunnellen musiikkia. Nurkassa palaa suitsuke,

josta kohoaa sinertävä savuvana ohuena nauhana kattoa kohti. Aurinko laskee, varjot syventyvät ikkunan takana. Työmaalta kantautuu KALLION RÄJÄYTYKSESTÄ kuuluvaa PAUKE. Ilta alkaa hämärtyä. Hämähäkki kutoo seittiä ikkunan reunassa.

INT. KERHOTALO - ILTA 1977

Kalle ja PUNKKARITYYTÖ(13) istuvat kerhotilassa. Punkkarityttö syö päärynää ja heittää kannan kerhotilan lattialle.

PUNKKARITYYTÖ

Ni sä oot mutsin uuden ukon poika?

KALLE

Vissiinki näi.

PUNKKARITYYTÖ

Te vissiin muutatte meille ku nää rötisköt puretaa.

KALLE

Aha.

PUNKKARITYYTÖ

Mitä te tääl yleensä teette?

KALLE

No ei hirveest mitään.

PUNKKARITYYTÖ

Täs on muuten ihan superii musaa.

Punkkarityttö ottaa kainalostaan pattereilla toimivan nauhurin ja painaa playta.

PUNKKARITYYTÖ

Äänitin tän radiost just.

Kasettinauhurista alkaa kuulua Vibratorsin Baby Baby. Punkkarityttö siirtää nauhurin pöydälle, tulee lähemmäs Kallea ja laittaa kätensä tämän olkapäälle.

PUNKKARITYYTÖ

Tykkäätsä?

Kalle väistää ja irrottautuu kosketuksesta.

KALLE

Iha perseestä.

Punkkarityttö nostaa kätensä ilmaan.

PUNKKARITYYTÖ
Ootsä aina noin kiree?

INT. HIPPINAISEN ASUNTO - ILTA 1977

Saima havahtuu pöydän äärestä ja kohottautuu katsoen ympärilleen. Suitsuke on palanut loppuun. Hippinainen on nukahtanut nojatuoliin. Kynttilä palaa vielä pöydän nurkassa. Saima puhalttaa sen varovasti sammuksiin.

SAIMA poistuu, kaivaen taskussaan olevat päärynät ja jättää ne lähtiessään eteisen puhelinpöydällä olevaan koriin. Hän kaivelee vielä taskujaan ja asettaa korin eteen pöydälle variksen sulan.

Saima kulkee pihan poikki kotiin. Aurinko on laskenut.

INT. KEITTIÖ - ILTAPÄIVÄ 1977

Saima istuu pöydän ääressä edessään kulhollinen riisivelliä. Vastapäätä istuu PIKKUVELI(1) syöttötuolissa. ISÄ(32) ja Äiti keskustelevat keittiössä kiivaasti. Heillä on käsissään papereita joita he selvittelevät. Saima katsoo kun pikkoveljen suupileistä valuu kuolaa ja tuijottaa sitten oman lautasensa pohjaa hämmentäen sitä lusikallaan. Kun lautasen pohjasta alkaa näkyä tuttu myyrän kuva, Saima nousee pöydästä ja livahtaa ovesta ulos.

EXT. KERHOTALO - ILTAPÄIVÄ 1977

Saima ja Paavo saapuvat kerhotalolle, heitä vastaan kävelee PUNKKARITYYTÖ. Kaksikko vilkaisee hetken poistuvaa tyttöä ja menee sitten kerhotilan ovelle koputtaen siihen. Vajasta ei kuulu mitään. He koputtavat uudestaan. Hetken päästä ovi aukeaa. Kalle seisoo ovella.

SAIMA

Sie et kysyny tunnussanaa.

KALLE

Vitut.

PAAVO

Tuliko toi ihme papukaijan näköne tyttö äsken täältä?

KALLE

Se ei ollu kukaa.

SAIMA

Ootsie ihan kunnos?

KALLE

Joo. Menkää nyt vittuun täältä.

Kerho on suljettu.

Saima ja Paavo lähtevät kävelemään ihmeissään pois.

Puutalon ikkunasta heijastuu talojen takana sijaitsevan rakennustyömaan nosturi, joka pitää kääntyessään naksahtelevaa ääntä. Iltapäivän taivas on seesteinen, yksi pienkone lentää kaukana. Katolla parveilee puluja.

INT. PIKKU-LASSIN HUONE - PÄIVÄ 1977

Kaksi eriväristä undulaattia keikkuu häkin orrella. Saima ja Paavo istuvat Pikku-Lassin vieressä lintuhäkin takana. Pikku-Lassi syöttää undulaatteja. Radiosta kuuluu Vicky Rostin "Kun Chicago kuoli".

SAIMA

Mistä toi oikeen laulaa?

PIKKU-LASSI

Sikakosta, se on Amerikassa.

PAAVO

Mite joku kaupunki voi muka kuolla?

SAIMA

Vähä niiku se joku Lapuan pamaus? Siellähä kuoli kaikki.

PAAVO

Miks koko ajan sattuu kaikkee ikävää?

PIKKU-LASSI

Mikä sillä Kallella on ku sitä ei oo näkyny.

SAIMA

En tiiä. Se on ollu jotekii outo.

PIKKU-LASSI

Kuulin et niitten talo meinataa hajottaa.

SAIMA

Miks ihmees. Kuka semmosta
haluais tehdä?

PAAVO

Kai mein pitäis mennä käymään
siellä. Kattomas mikä tilanne.

EXT. NAAPURIN KALLEN PIHA - ILTAPÄIVÄ 1977

Saima ja Paavo saapuvat Kallen pihalle. Kalle seisoo
päämajan edessä, josta on jäljellä vain kasa lautoja.
Takana sijaitsevan autokorjaamon pihassa lyhyeen ketjuun
kytketty koira haukkuu. Vanha-Viljo seisoskelee pienen
matkan päässä tuijottaen lautakasaa ärtyneenä, lähtien
sitten köpöttelemään pois päin.

PAAVO

onks tääl ollu maanjäristys?

SAIMA

Ei Suomes oo maanjäristyksiä.

PAAVO

Radiossa sanottiin et oli ollu!

KALLE

Ei tää oo mikää maanjäristys.

SAIMA

No mikä sit?

KALLE

Joku saneeraus.

Kolmikko alkaa tutkia laudanpätkien alta löytyviä
tavaroita. Rojun seasta löytyy muovinen intiaanihahmo.

KALLE

Kaikki mitä päämajasta on
jäljellä.

SAIMA

Mitä myö nyt tehdä?

KALLE

Ei kai enää mitää.

PAAVO

Mein täytyy pitää hautajaiset.

Lapset löytävät kasasta pienen laatikon, johon he
asettavat intiaanihahmon, joka ensin kääritään
kangassuikaleeseen.

EXT. NAAPURIN KALLEN PIHA - ILTAPÄIVÄ 1977

Kolmikko on asettunut seisomaan kaivamansa kuopan ympärille. Kalle laskee peltilaatikon kuopan pohjalle. Paavo asettaa laudanpätkän laatikon päälle. Saima heittää pienellä muovilapiolla hiekkaa päälle.

KALLE

RIP.

SAIMA

Mitä sie tolla tarkotit.

KALLE

Becos Billissä luki.

SAIMA

RIP

PAAVO

RIP sitte.

Kolmikko seisoo totisena vaiti, kun Paavo lapioi hiekkaa. Iltapäivän aurinko paistaa alhaalta. Autokorjaamon koira kiertää ketjussa ja haukahtelee välillä. Lopulta he kasaavat kiviä haudan päälle, seisovat vielä hetken kivikasan äärellä.

KALLE

Vaik mein päämaja nyt on tuhottu,
ni se ei kyl hajota mein heimoo.
Sovitaa et ei koskaan erota!

SAIMA

Joo.

PAAVO

Ei ikinä.

Kivikasaa varjostaa vajojen matalien kattojen yli kohoava rakenteilla oleva kerrostalo, jonka iltapäiväinen varjo näyttää pitkältä ja tummalta. Rakennustyömaan nosturi kääntyy naristen, heittäen liikkuvan varjon pihan yli.

EXT. KANNELKATU - PIHA 1977

Kalle, Saima ja Paavo oleskelevat pihalla rakennellen autoratoja hiekkaan.

Pihalle tulee naapurin Heidi keimailen uudessa mekossa,

vaaleat hiukset letitettynä ja solmittuna paksuilla silkkiruseteilla.

HEIDI
Mitä työ teette?

KALLE
Autovarikkoo.

HEIDI
Oliks tei lato purettu?

KALLE
Se oli päämaja, idiootti.

HEIDI
Vanha-Viljon viinavarasto.

KALLE
Huldan juorui.

HEIDI
Ettepäähä enää norškoile siel.

KALLE
Hittooko ite norškoilet tääl.

HEIDI
PIKKU-LASSI sano nähneesä teit
OMENAVARKAIS Heelmämummulla.
Saatte kyl viel kaik selkäänne.
HAH.

KALLE
No yhtään omenaa ei olla sielt
otettu.

SAIMA pitää käsissään keltaista kuorma-autoa. Heidillä ei ole aikomustakaan poistua naapurin pihasta, hän kohdistaa katseensa keltaiseen kuorma-autoon. Salamana hän vaihtaa puheenaihetta pysyen provosoivalla linjallaan.

HEIDI
Saanksmä ton auton?

SAIMA
Et.

HEIDI
Mie tuun tein leikkii mukaa, mut
sil ehol et saan ton auton!

SAIMA
Tää on miun.

HEIDI
Anna se miulle.

Saima osittaa hiekalla olevaa kasaa jossa on paljon erilaisia leikkiautoja.

SAIMA
Ota tuost kasast iha mikä vaa.

HEIDI
Mie tahon tuon mikä siulla on.

SAIMA
Ei käy.

Kalle liikahaa ärtyneenä kohti Saimaa kehottaen tätä samalla olkapäähän tönäisten.

KALLE
Lyö sitä turpiin.

SAIMA
En mie taho!

Paavo vilkaisee Saimaa pudistaen hiljaa päätään.

Hetken aikaa vallitsee kiusallinen hiljaisuus, joka rikkoutuun kun Heidi hyökkää kiukkuisena ja yrittää raapia kynsillään Saimaa kasvoihin, samalla repien autoa tämän käsistä. Saima tönäisee Heidin irti, Heidi kaatuu hiekalle ja satuttaa polvensa. Heidi katsoo verta valuvaa polveaan nousten maasta. Mekko on likaantunut.

HEIDI
Hiton hullu!

Heidi juoksee pois. Kaverukset jäävät katsomaan kiukkupussin perään. Saima pyyhkäisee poskeaan johon on ilmestynyt vertavuotava naarmu.

KALLE
Vittu sie oot nössö.

INT. KUNNANTALON KABINETTI - ALKUILTA 1977

Kärpänen yrittää pyrkiä ikkunaruudun läpi huoneessa, jossa leijuu voimakas sininen tupakansavu. Rahnasto, Huurula ja Katinporan urakoitsija JUSTUS KATINPORA istuvat ruskeilla nahkaisilla sohvilla viskilasit käsissään. Rahnasto pölläyttää savurenkaan ilmaan karistaen sikariaan raskastekoiseen kristalliseen tuhkakuppiin samalla kohottaen lasia.

RAHNASTO
Uudelle aikakaudelle!

JUSTUS KATINPORA
Molemminpuoliselle menestykselle

ja tulevaisuudelle!

Seurue kohottaa lasejaan. Huoneen ovelle ilmestyy kirjavaan villatakkiin sonnustautunut PARRAKAS HIPPI(22).

HIPPI

Täältäkö voin tiedustella meidän käsityöpajan kohtalosta?

RAHNASTO

Nyt on vähän huono hetki.

HIPPI

Kun meiän paja sijaitsee siinä puutalossa mistä saatiin häätö... Et mihin nää tilat siirtyy jatkossa?

HUURULA

Eiköhän noita tiloja aina jossain ole kun ahkerasti hakee.

HIPPI

Käsittääkseni kaupunki on pakkolunastanut tontin mein vuokranantajalta sen verran huokeella et luulis meille uusien tilojen järjestäminen jostain onnistuvan... Täähän vaikuttaa jo ihan ryöstöltä!

RAHNASTO

Taiteilijat... Olkaa hyvä ja ohjatkaa herra ulos.

Paikalle saapunut vanha VAHTIMESTARI ohjaa Hipin ulos huoneesta.

Rahnasto tumpaa sikarin tuhkakuppiin, se murskautuu ja jää savuamaan.

EXT. KANNELKATU/PIHA/TALON KATTO -ILTAPÄIVÄ 1977

Pilvet ajelehtivat sinisellä taivaalla. Kolmikko seisoo pihalla tähyillen ylös. Paavo hypistelee lennokkiaan innostuneena. He lähtevät kiertämään talon seinustaa pitkin kohti seinämää, josta tikkaat vievät katolle.

PAAVO

Oottekstyö nyt varmoja et kiivetään tonne!

KALLE

Mistäs muualt testilento lähtis? Nyt nähää mihin siit on!

SAIMA

Mei pitää kiivetä sit varovasti.
Ne tikkaat rämisee.

KALLE

Hah, Hulda juoksee heti pihalle
pitsipöksyt paukkuen huutamaan!

Kolmikko saapuu tikkaiden alle pälyillen ympärilleen. Ensimmäisenä lähtee kiipeämään Kalle, kokeillen tikkaiden kestävyyttä. Paavo kiinnittää lennokin selkäpuolelleen kaulassa olevan lenkin avulla ja lähtee kiipeämään perään. Saima vilkuilee vielä ympärilleen lähtien kiipeämään viimeisenä.

Pian KALLEN pää ilmestyy ruosteisen peltikaton reunalle, ja hän kiipeää katolle ottaen kengät käteensä ja hiipien sukkasillaan kattopellin päällä kulkevia pieniä puisia tikkaita kohti toista reunaa. Muut seuraavat perässä. Paavon irroittaessa kenkiään toinen tipahtaa ja pyörii reunalle pudoten. Paavo vilkaisee perään, ja heittää sitten toisenkin kenkensä. Pian he asettuvat reunalle riviin. Piha näyttäytyy pikkuriikkisenä lintuperspektiivissä, peltikatot ja pienten kuistien räystäät peittävät osittain näkymää.

PAAVO

Miun pitäis kyl olla ihan kohta kotona...

KALLE

Etkö sie asu täs talos?

PAAVO

Joo.

KALLE

No siehä oot kotona koko ajan.

Peltikatossa on erikoinen kuoppa, pelti on mennyt ruttun. Kalle kokeilee katon kuoppaa jalallaan.

KALLE

Onpas monttu.

SAIMA

Tuo on vissii se kuoppa mist mein iskä kerran puhukii.

KALLE

Eli?

SAIMA

Joku sotajuttu se oli. Mie vaa kerran kuulin. Mut ei ne sit kertonu tarkemmin.

KALLE

Ei juma! Pommitukset!

PAAVO

Mie en ymmärrä sotaa.

Paavo asettuu reunalle kaivaen lennokin käsiinsä. Pian lennokki liittää kauniissa kaaressa pihan yllä. Paavo seuraa konetta haltioissaan, kunnes se näyttää kaartavan pihan laidalle pois näkyvistä.

PAAVO

Minne se...

Kolmikko kurkottaa reunan yli ja huomaa koneen liitävän pihan sivussa pyykkinaruilla lakanoita viikkaavaa HULDAA kohti.

KALLE

Ei saatana.

Paavo näyttää kauhistuneelta. Lennokki sujahtaa Huldan niskaan. Hulda älähtää ja säntää valkoisten lakanoiden läpi takertuen niihin ja kaatuen hiekkapihalle valkoisena vyyhtinä. Seinän varjoisalla vierustalla istuva Vanha-Viljo remahtaa nauruun ja ottaa pitkän hörpyn olutpullostaan. Samassa pihaan kaartaa Paavon Isän mattakeltainen FIAT.

Paavon Isä, tukevarakenteinen, isomahainen mies, vääntäytyy naama punottaen, hikikarpaloita otsaltaan pyyhkien autosta.

PAAVON ISÄ

Mitä helvettiä tääl tapahtuu?

HULDA

Joku iski miuhu!

Hieman päihtynyt Paavon isä tuijottaa hikeä silmistään pyyhkien kun HULDA räpiköi jaloilleen, ja huomaa PAAVON LENNOKIN maassa. Hänen kaksoisleukansa alkaa tutista raivosta koko ilmeen kiristyyessä. Kasvojen puna alkaa muuttua tummanvioletiksi. Paavon isä vilkuilee kiukkuisena ympärilleen ja katse osuu katon reunaan. Kalle, Saima ja Paavo hivuttautuvat varovasti taaemmas katon reunalta.

KALLE

Huomaskoha se meit?

PAAVO

Jos huomaa, ni mie oon kuollu.

KALLE

Näättekö nuo ihme tornit mitä tuonne on noussu? Sieltä varmaan tulis hyvä testilento!

Kauempana puutalojen nuhjuisten peltikattojen rykelmien yli kohoaa betonisten elementtitornien näkymä, joka jatkuu silmäkantamattomiin. Ilmassa leijuu tuulen kuljettama hentoinen variksen sulka, joka tempautuu ilmavirran mukana ja putoaa kierteellä laskeutuen maahan.

EXT. KOTIPIIHA - PÄIVÄ 1977

SAIMA näkee keittiön ikkunasta muuttoauton seisovan pihassa. Hän juoksee pihalle ja kävelee kohti muuttoautoa. Sinne lastataan juuri viimeisiä tavaroita. Paavo raahustaa pää painuksissa ulos talosta pysähtyen kohdalle.

SAIMA
Mitä tääl tapahtuu?

PAAVO
Myö lähetää.

SAIMA
Mihi?

PAAVO
En tiiä.

SAIMA
(Yrittää vähän hymyillä)
Lähetä sit savumerkkei ku tiiät.

Paavo seisoo pihalla tyhjä katse silmissään. Muuttoauto lähtee liikkeelle. Muuttoauton takaa tulee näkyviin parkkeerattu, hieman ruosteinen, haalistunut mattakeltainen 60-luvun Fiat -henkilöauto. Tukeva, sinertävän punakka mies hikikarpalot otsallaan veivaa pikkuruisen sivuikkunan auki ja ahtaa itsensä auton ikkunan ulkopuolelle.

PAAVON ISÄ
Ala tulla sielt jo saatana!

Paavo kääntyy ja juoksee autoon. Saima jää katsomaan kun auto kaartaa ulos pihalta. Pihan rutikuivan kukkapenkin PUNAISET kukat ovat kuihtuneet ja haalistuneet. Auringon paahtamalla rutikuivalla pihalla leijuu vielä hetken aikaa auton perästä lähtenyt pölypilvi, joka laskeutuu hitaasti maahan.

EXT./INT. KANNELKADUN PIIHA/ASUNNOT - ILTA 1977

Hämärälle pihalle kantautuu musiikkia puheensorinaa ja pullojen kilinää, asunnon ovi on auki ja ovesta kulkee nuorehkoa porukkaa jotka ovat pukeutuneet hipahtaviin vaatteisiin. Saima ja Kalle seisoskelevat kauempana pihalla.

SAIMA

Paavo lähti eile. Niillä jäi näköjään ovet auki.

Saima ja Kalle kurkistavat Paavon ovesta, ja menevät asuntoon. Kalle sytyttää taskulampun. Nurkissa on hujan hajan tavaroita ja pulloja. Paavon huone on tyhjillään. Nurkassa on pahvilaatikosta valmistettu lentokonevarikko, joka on tallattu ruttuun. Rikkinäinen lennokki on murskautunut mukana.

SAIMA

Mennää pois.

Kaksikko palaa pihalle ja katsoo hämärtyvää taloa, jonka ikkunoissa ei enää pala valot. Kalle kiinnittää huomion tuohon ainoaan pihapiirin asuntoon josta kantautuu musiikkia.

KALLE

Sanoitsie et tuolla asuu joku oikee inkkari?

SAIMA

Joo. Se on iha varmast joku inkkari.

KALLE

Siellä on vissii jotku juhlat.

Kaveruset hiippailevat muiden mukana ovesta sisään. Pieni asunto on täynnä ihmisiä. Jimi Hendrixin All Along The Watchtower kajahtaa soimaan levysoittimesta jonka vahvistimena toimii putkiradio. Joku pitää nurkassa monologia Vietnamin sodasta, kun hänen kaksi lähintä kuuliijaansa ovat keskittyneet lähinnä viinin kittaamiseen ja levynkansien tutkimiseen. Hippinainen kantaa tyhjiä viinipulloja keittön altaaseen ja huomaa kaksikon. Hippinaisella on päässään VARIKSEN SULKA.

HIPPINAINEN

Saima! Vieläks työkii asutte tääl?

SAIMA

Joo, myö ja tää Kalle, naapurin pihast.

HIPPINAINEN

Kello on jo paljon, tein pitäis varmaan mennä jo kotiin. Tulkaa vaikka joku toinen päivä sitten,

jooko.

Hippinainen saattaa kolmikon ovelle, joku laittaa Ramonesin Blitzkrieg Bopin soimaan.

TUNTEMATON HIPPI

Mikä tää on?

TOINEN HIPPI

Ramones!

Hippinainen sulkee oven. Musiikki soi pihalle asti.

KALLE

Kyllä se vähän inkkarilta näytti.

SAIMA

Onkoha tuo niitten joku heimokokous?

KALLE

Varmalla on!

SAIMA

Meinkii pitää pitää heimokokous, sitku Paavo tietää mis se on.

KALLE

Haha, Paavon pitää ens löytää ittesä!

Molemmat nauravat ja ilmeilevät, sitten Kalle vakavoituu.

KALLE

Myö lähetää kans.

SAIMA

Mihi kaik menee?

KALLE

En tiiä. Mut joku päivä tiietää.

SAIMA

(ahdistuneena)

Mie en haluu lähtee.

Kalle tönäisee Saimaa ja virnistää.

KALLE

Lähetää ni voijaa tulla taas takas!

SAIMA

Joo. Mut mite voijaa tulla takas jos näit taloi ei sit enää oo?

KALLE

Miulla on idea! Tiiätkö sen

kahvilan mikä on tuol torin
lajias, semmosen keltasen
kivitalon sisäpihal?

SAIMA

En.

KALLE

Kävin kerran miu tätin kans. Näin
siellä pihassa toteemipaalun.
Nähää siellä!

SAIMA

No joo. Nähää sitte.

Kalle kääntyy ja lähtee kävelemään pihan poikki kohti
kotitaloaan. Saima jää katsomaan perään niin kauan kun
erottaa Kallen hahmon, joka heilauttaa vielä kättään
Saimalle ja katoaa pimeään.

INT. KANNELKATU MAKUUHUONE - YÖ 1977

SAIMA nukkuu. Ikkunasta heijastuu ohi ajavien autojen
valoja huoneen seiniin ja kattoon. Ikkunalasin läpi
lentää kivi. lasi hajoaa pieniksi sirpaleiksi lattialle.
Saima havahtuu unesta ja avaa silmät. Äiti tulee
huoneeseen.

ÄITI

Herrajjumala, tääl asutaa vielä!
Eiks noil oo mitää tolkkua?

Pian alkaa kuulua paloautojen sireenien ääntä ja siniset
valot vilkkuvat pihalla.

ISÄ

Näköjää ei. Naapurin tyhjä talo
on tulella.

Äiti hakee nukkuvan pikkuveljen, kaikki poistuvat
talosta. Pihalla vastassa on kuumottava roihu, ja ihmiset
joutuvat suojaamaan kasvojaan. Joka puolella on
paloautoja ja maassa kulkevia letkuja. Koneiston meteli
hautaa alleen kaiken.

EXT. KANNELKATU KOTIPIHA - AAMUYÖ 1977

Joitakin Ihmisiä seisoo sumuisessa, alkavassa
tihkusateessa. Naapurirakennuksesta on jäljellä savuavat
rauniot. Läheinen talon toinen pääty on hieman mustunut.

Paloautot alkavat poistua. PALOPÄÄLLIKKÖ tulee ihmisjoukon luokse.

PALOPÄÄLLIKKÖ
 Onneks myö saatii ilmoitus
 ajoissa. Ois voinu levitä
 muihikii rakennuksii. Eihä näil
 kulmil enää kylläkään asuta. Työ
 taijattekii olla viimiset.

EXT. KANNELKATU KOTIPIHA - AAMUYÖ 1977

Valkoinen puutalo hämöttää hämärässä keskellä ränsistyneitä ja osittain purettuja rakennuksia. Vain yhdessä ikkunassa palaa valo. Valo sammuu. Tulee pilkkopimeää.

EXT. KANNELKATU/ KAUPPATORI 2016

Saima havahtuu hereille penkiltä, hän kohottautuu jalkeille jatkaen matkaansa, saapuen viimein läheiselle torille. Hän katselee ympärilleen lähtien kulkemaan kohti kahvikojuja.

Saima näkee maassa variksen sulan ja poimii sen. Hänen taakseen on ilmestynyt hahmo. Saima kääntyy ympäri.

SAIMA
 Anteeksi...

Tupakansavu kohoaa laitapuolenkulkijan sormissa pitämästään savukkeesta. Toisessa kädessä on rypistynyt pahvinen kahvimuki. Ryysyisessä hihassa on solmittuna hieman rispautunut, haalistunut punainen nauha. Mies vaikuttaa hauraalta ja kalpealta. Silmissä on jotain tuttua.

PAAVO
 Tunnussana!

SAIMA
 Intiaanit!

PAAVO
 Kaks.

SAIMA
 Arosudet.

Tori on lähes autio. Saima ja Paavo seisovat vastakkain keskellä aukiota. Kahvikojulla on muutama asiakas. Tori

on sulkeutumassa. Viimeinen torimyyjä kasaa kukkalaatikoita pakettiautoon. PUNAINEN kukka tipahtaa maahan ja murskautuu jalkoihin. Torilla on maassa useita punaisia kukkia, jotka ovat murskautuneet samalla tavalla. Murskautuneiden kukkien meri tyhjällä aukiolla näyttää kuin koko tori olisi täynnä tuoreita veritahroja.

SAIMA

ootko sie asunu näil kulmilla
koko ajan?

PAAVO

Muutettii sen isäukon kans viel
monta kertaa. Tulin takas ku sen
maksu kosahti. Miulla oli semmone
pien verstaas pitkään täällä.
Sittemmin saneerattu nekii
kulmat.

(Tipauttaen tupakantumpin
maahan jääden tuijottamaan
tallattua tököä.)

Uudirakennusten liiketilojen
vuokrat nous niin korkeeksi et
piti lopettaa hommat.

SAIMA

Oon joskus miettinykkii et mitä
teille mahtaa kuulua... Aika on
menny nopeesti.

PAAVO

Heh... Nyt kun miettii...
oikeestaan koko elämä tuntu
lyhyemmältä kun se kesä.

Paavo kaivaa taskumatin hieman tutisevin käsin ja ottaa huikan.

PAAVO

Lääkkeeksi. Ja Kallen muistolle.

SAIMA

Mitä Kallelle tapahtu?

PAAVO

Kalle kuoli baaritappelus. Jossai
lähiös. En tiiä tarkkaa, tais
olla joku pien juttu siit
leheksäkii.

Paavo kiertää huolellisesti korkin kiinni ja työntää pullon takin sisään.

PAAVO

Kalle pisti lie useesti näitä
paikallisii kalpeenaamoi nippuu
ennekö sitte kävi, no, kalpaten.

SAIMA

Mie... oon pahoillani.

PAAVO

Nii miekii. Ristikankaalle
kuopattu.

EXT. KERROSTALOALUE KANNELKADUN LIEPEILLÄ

Saima ja Paavo lähestyvät kerrostaloaluetta joka vaikuttaa korkeiden rakennusten varjojen takia entistäkin pimeämmältä pikkuhiljaa hämärtyvässä alkuillassa. He tähyävät taivaalle ja ympärilleen hakien edes jonkinlaista maamerkkiä löytääkseen etsimänsä paikan. Kaikkiällä on maalaamatonta betonia jossa on ruosteisia raudoituksista valuneita tahroja. Talot ovat täynnä halvalla tehtyjä paikkauksia joilla on yritetty saada halkeillutta betonia piiloon. ASKELEET kaikuvat betonikuilussa.

SAIMA

Tuo pala taivasta näyttää tavallaan tutulta. Eikös tää vanha kerrostalo tuolla takana noussut sen liiterin taakse ensin?

PAAVO

Siin tapaukses... Kerhotalo oli tässä!

Hetken he seisovat hiljaa betonikuutioiden keskellä, jotka varjostavat alkavaa auringonlaskua. Katonreunalla näkyy mustia lintuja.

PAAVO

Vaan lähetäänpä sitä Kallee morjestamaan.

Paavo lähtee jatkamaan matkaa. Saima seuraa perässä. He kulkevat huomattavan pitkän matkan sanomatta sanaakaan. He ovat saapuneet lähelle lentokenttää. Pienempiä koneita nousee ja laskeutuu. Saima katselee ympärilleen. Mennyt aika muistuttaa itsestään vielä muutamissa rakennelmissa. Saima hymyilee ohikulkevalle hipille.

EXT. HAUTAUSMAA

Kaksikko on saapunut hautausmaan portille. Portin saranat vingahtavat ja raskas metallisäppi kolahtaa muuten täysin hiljaisella alueella. Paavo köpöttelee hautausmaan

keskikäytävällä kääntyen hetken kuluttua risteävälle polulle. Hautakivien rivistöt toistuvat symmetrisinä. Mustissa kivissä lukee vieraita nimiä kultaisin kirjaimin.

PAAVO

Täälläpäin se muistaakseni oli...

Saima seuraa perässä. He lähestyvät kiveä jossa lukee tuttu nimi.

PAAVO

Kalle.

SAIMA

Heimokokous.

Paavo alkaa kaivella taskujaan etsien jotain, lopulta hän kaivaa taskustaan multaisen tupon, avaa käärön ja asettaa muovisen intiaanihahmon KALLEn hautakiven päälle. Aurinko on juuri laskemassa hautausmaan taakse. He lähtevät kävelemään kohti hautausmaan porttia. Saima kaivaa taskustaan pienen pahvisen kortin ja ojentaa sen Paavolle.

SAIMA

Ai nii, ota tää numero, tai mee käymään tuolla kahvilassa. Ne tartteis sinne varmaan hyvää timpuria.

PAAVO

Eikö tuo paikka kuulu siihen kortteliin mikä puretaan pian?

SAIMA

Sitä ei pureta. Sehän on kaupungin sydän!

Intiaanihahmon siluetti piirtyy kiven päältä taivaanrannasta kajastavaa valoa vasten. Laskeva aurinko tummentaa kultaisen taivaanrannan pikkuhiljaa tulipunaisesta mustaksi. Hautausmaan portti sulkeutuu narahtaan ja säppi kolahtaa kiinni.

